

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Karl Kaljumäe

**FINANTSINFORMATSIOONI VAJADUS OTSUSTE
LANGETAMISEKS: HUVIGRUPIKESKNE ANALÜÜS**

Magistritöö

Juhendaja: professor Lehte Alver

Tallinn 2017

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Karl Kaljumäe

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 144310

Üliõpilase e-posti aadress: karl.kaljumae@gmail.com

Juhendaja professor Lehte Alver arvamus:

Töö vastab magistritööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	4
SISSEJUHATUS	5
1. FINANTSINFORMATSIOONI ESITAMISE PÕHIMÕTTED NING NENDE TÕLGENDAMINE JA ANALÜÜS HUVIGRUPPIDE LÕIKES	7
1.1. Teostatud uurimistööd ja nende tulemused	7
1.2. Finantsinfo tarbijad ning neid mõjutavad olulisemad tegurid huvigruppide lõikes ..	12
1.2.1. Huvigrupi mõiste, liigitamine ja käsitus	12
1.2.2. Huvigruppide teooria, ettevõtteooria ja firmateooria	15
1.3. Finantsinformatsiooni esitamise nõuded ja põhimõtted Eestis	24
1.3.1. Finantsinformatsiooni esitamise nõuded ja põhimõtted Eestis	25
1.3.2. Finantsaruannete esitamisele seatud nõuete olulisemad muudatused Eestis	27
2. UURIMISTULEMUSED JA NENDE ANALÜÜS	32
2.1. Uurimismeetod ja selle rakendamine	32
2.2. Uurimistulemused ja nende analüüs	34
2.3. Kokkuvõtte uuringu tulemustest	53
KOKKUVÕTE	57
SUMMARY	59
VIIDATUD ALLIKAD	62
LISAD	65
Lisa 1. Hüpooteesid L. Talpase tööst:	65
Lisa 2. Vastuste jaotumine ettevõtete järgi	66
Lisa 3. Jaotus ametikohtade järgi	67
Lisa 4. Huvigrupid, kellele ettevõtte ise aruande esitab	68
Lisa 5. Huvigrupid, kellele ettevõtte ise aruannet ei esita	69
Lisa 6. Finantsaruannete read	70
Lisa 7. Audiitorite järeldusotsuste modifikatsioonid perioodil 2010-2014	71
Lisa 8. Küsimustik	72
Lisa 9. Kokkuvõtte vastustest küsimustele 1-15	77

ABSTRAKT

Magistritöö eesmärk oli selgitada välja missuguseid majandusaasta aruande osasid huvigrupid otsuste langetamiseks kasutavad ning kas aruandest leitav informatsioon on selleks piisav. Eesmärgi saavutamiseks püstitas autor viis uurimisülesannet.

Autor tutvustas Eestis ja väljaspool teostatud uuringuid. Lisaks tutvustas magistritöö autor huvigruppide mõistet ning teooriaid, mis on olulised loomaks vajaliku taustinformatsiooni teema aktuaalsuse mõistmiseks. Eesmärgi saavutamiseks viis magistritöö autor läbi uuringu, millesse kaasas seitsme huvigrupi esindajad. Kokku osales uuringus 35 inimest.

Läbiviidud uuringu tulemusena selgus, et seitsme huvigrupi esindajatelt saadud vastuste põhjal on kaks enim kasutatavat majandusaasta aruande osa mittefinantsinformatsiooni kajastavad. Nendeks olid tegevusaruanne ja sõltumatu audiitori aruanne. Magistritöö autori jaoks ei olnud uuringu tulemused ootuspärased ning autor oli arvamusel, et pigem kasutavad huvigrupid informatsiooni kasumiaruandest. Uuringu tulemustest selgus, et finantstulemuse aruande ridadest oli enim kasutatav „müügitulu“ rida, mis oli kõiki vastuseid arvesse võttes kolmandal kohal koos kolme aruande osaga. Uuringu tulemustest selgus, et enim kasutatav finantsseisundi aruande osa on rida „omakapital“.

Võtmesõnad: huvigrupid, majandusaasta aruanne, infotarbija, huvigruppide teooria, infovajadus

SISSEJUHATUS

Ettevõtte eesmärk on teenida kasumit ning seeläbi suurendada omanike rikkust. Seega võib pidada omanikke ettevõtte peamiseks huvigrupiks. Samas on lisaks ettevõtte omanikele ka teised huvigrupid, keda ettevõtte käekäik ja tegevus huvitavad. Erinevalt ettevõtte omanikest, saavad need huvigrupid informatsiooni ettevõtte kohta iga-aastaselt esitatavast majandusaasta aruandest. See on peamiseks informatsiooniallikaks enamusele huvigruppidele, kellel puudub ligipääs muule informatsioonile. Seega on majandusaasta aruande eesmärgiks esitada avalikkusele seadusega piiritletud mahus informatsiooni ettevõtte kohta, mille põhjal huvigrupid saavad langetada enda jaoks vajalikke otsusesid.

Sõltuvalt huvigrupist varieeruvad nende poolt langetatavad otsused, seetõttu on oluline mõista, missugustele küsimustele nad vastuseid otsivad. Tulenevalt sellest, et huvigruppidel on erinevad eesmärgid, kasutavad nad ka otsuste langetamiseks mitmesugust informatsiooni. Magistritöö raames on läbiviidud uuring, mis kaasab seitsme huvigrupi esindajaid. Uuringu abil soovib autor selgitada välja, missugust informatsiooni nad otsustamiseks vajavad ning milliseid informatsiooniallikaid nad selleks kasutavad. Sellest tulenevalt on autor sõnastanud magistritöö eesmärgi.

Magistritöö eesmärk on selgitada välja, missuguseid majandusaasta aruande osasid huvigrupid otsuste langetamiseks kasutavad ning kas aruandest leitav informatsioon on selleks piisav.

Eesmärgi saavutamiseks on magistritöö autor püstitanud viis uurimisülesannet:

- esitleda Eestis ja mujal teostatud uurimistöid;
- selgitada huvigrupi mõiste käsitlemist Eesti ja välismaa autorite poolt;
- tutvustada huvigruppide-, ettevõtte- ja firmateooriat;
- anda ülevaade finantsaruannete esitamise nõuetest Eestis ning olulisematest muudatustest;
- viia läbi uuring, analüüsida saadud vastuseid ning teha järeldused.

Magistritöö koosneb kahest osast. Esimeses osas tutvustab autor Eestis ja mujal teostatud uurimistöid. Tuginedes autorite käsitlustele, selgitab magistritöö autor huvigruppide mõistet ning teooriaid, mis on olulised loomaks vajalikku tausta teema aktuaalsuse mõistmiseks. Autor selgitab, milliseid otsuseid huvigrupid langetavad ning missugust informatsiooni nad selle jaoks vajavad. Samuti selgitab autor audiitorkontolli piirmäärade muutuse mõjusid Eestis tegutsevatele ettevõtetele ning annab endapoolse hinnangu sellele muudatusle.

Teises peatükis teeb autor kokkuvõtte läbiviidud uuringust ja selgitab uurimismeetodi valikut ning valimi moodustamise põhimõtteid. Autor tutvustab magistritöö teises osas uuringu tulemusi küsimuste kaupa. Iga küsimuse juures on selgitatud autori hinnangule tuginedes olulisimad hälbed. Autor selgitab nende kõrvalekallete põhjuseid. Autor tutvustab lisaks kogu populatsiooni vastustele ka vastuseid huvigruppide lõikes ning selgitab seoseid küsimustele saadud vastuses. Peatüki lõpus esitab autor järeldused, tuginedes uuringu tulemustele. Teises peatükis on teostatud ka võrdlus magistritöö raames läbiviidud uuringu tulemuste ja Eestis 2016. aastal läbiviidud uuringu tulemustega.

Autori hinnangul on magistritöö teema aktuaalne ning toimuvad muudatused seadustes või juhendites tõstavad selle aktuaalsust veelgi. Ettevõtted koostavad majandusaasta aruandeid üldjuhul iga-aastaselt ning need on huvigruppide jaoks peamised informatsiooniallikad oluliste otsuste langetamisel. Autor on arvamusel, et ettevõtted esitavad majandusaasta aruannetes mitte rohkem kui seadusega piiritletud informatsiooni ning selle tulemusena on ettevõttevälised infotarbijad informatsiooniga halvasti varustatud. Siinkohal on autori hinnangul oluline mõista, missugust informatsiooni huvigrupid otsuste langetamiseks vajavad ning kas see informatsioon on kogemusel tuginedes kättesaadav. Teema on autori hinnangul aktuaalne nii informatsiooni esitaja kui ka tarbija seisukohalt.

1. FINANTSINFORMATSIOONI ESITAMISE PÕHIMÕTTED NING NENDE TÕLGENDAMINE JA ANALÜÜS HUVIGRUPPIDE LÕIKES

1.1. Teostatud uurimistööd ja nende tulemused

Käesolevas alapeatükis toob autor välja Eestis ja mujal teostatud uurimistööd, mille tulemused aitavad paremini lahendada magistritöös püsitatud probleemi. Eesmärk on luua võimalikult hea taustinformatsioon mõistmaks käesoleva magistritöö aktuaalsust. Autorile on uuringute esitlemine abiks keskendumaks magistritöö eesmärgi saavutamisele. Seega kasutab autor varasemate uuringute tulemusi selleks, et saavutada usaldusväärsemad uurimistulemused magistritöös.

Infotarbijad langetavad otsuseid neile sobiva informatsiooni põhjal. Informatsioon, mida finantsotsuste langetamiseks on vaja, saadakse põhiliselt analüüsitava ettevõtte majandusaasta aruandest. Kohustuslikud majandusaasta aruanded, mida ettevõtted iga-aastaselt esitavad, erinevad informatsiooni kvaliteedilt. Magistritöö autori arvates on kõrge kvaliteediga aruanne, mis sisaldab informatsiooni rohkem, kui raamatupidamise seaduses nõutud ja madala kvaliteediga on aruanne, mis on koostatud alla seadusega määratud normide. Siinkohal peab autor silmas kvalitatiivset ja kvantitatiivset informatsiooni nii tegevusaruandes kui ka raamatupidamise aastaaruandes. Koostatud aruanne on kõrge kvaliteediga ka juhul kui see on relevantne, sisuline, täpne ja usaldusväärne (Gerald ... 2008). Kui tegemist on vaid raamatupidamise seadusest tuleneva kohustuse täitmisega ja aruanne esitatakse ainult selle eesmärgiga, et see oleks (Äriregistrile) esitatud, siis võib ka eeldada, et selline majandusaasta aruanne ei ole informatsiooniallikana kvaliteetne. Sellisel juhul ei pruugi olla täidetud ka seadusest tulenevad avalikustamise nõuded. Autori arvates on selline käitumine pigem iseloomulik mikro- ja väikeettevõtetele. Põhjuseks on autori hinnangul see, et nende ettevõtete huvi ei ole ettevõtteväliste infotarbijate vajaduste rahuldamine. Suurettevõtted ja ettevõtted, mis on eesmärgiks võtnud sotsiaalselt vastutustundliku

ettevõtluse mõhimõtte järgimise, esitavad üldjuhul väga kõrge kvaliteediga (majandusaasta) aruandeid. Vastutustundlik ettevõtlus tähendab, et ettevõtted teevad rohkem, kui on seadusega nõutud (Euroopa Komisjon). Infotarbija vajadus mingit tüüpi informatsiooni järele erineb huvigruppide (mõiste on selgitatud alapeatükis 1.2.1) lõikes. Siinkohal tutvustab magistritöö autor esimest olulist uuringut, mille üheks eesmärgiks oli selgitada välja, kas raamatupidamisstandardid rahuldavad väike- ja keskmise suurusega ettevõtete (edaspidi ka VKE) finantsaruannete kasutajaid (ettevõtete klassifitseerimist suuruse järgi on selgitatud alapeatükis 1.3.1). Uuring keskendus nii nende aruannete kasutajatele kui ka neid koostanud ettevõtetele. Eesmärk oli analüüsida detailselt, missugust informatsiooni täpsemalt majandusaasta aruannetest otsuste langetamiseks vajatakse. Uuringu viis läbi oma väitekirja jaoks Tallinna Tehnikaülikooli doktorant Liis Talpas. (2016, 9)

Uuringus keskenduti väike- ja keskmise suurusega ettevõtete majandusaasta aruannetele ning nende kasutajatele. Riikliku Registrite ja Infosüsteemide keskuse (RIK) abiga saadi kontaktid 1000 Eestis registreeritud (seisuga 31.12.2013) ning aktiivse tegevusega eraettevõtte kohta. See oli ka maksimaalne lubatud päringu maht ühe inimese kohta. Võttes arvesse ettevõtete jaotumist nende suuruse järgi mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõteteks otsustas doktoritöö autor teha päring järgnevalt (Ibid., 152):

- töötajaid 0 – 9, 500 ettevõtet;
- töötajaid 10 – 49, 400 ettevõtet;
- töötajate arv 50 – 249, 100 ettevõtet.

Tegemist oli mittestatistilise valimiga kuivõrd valimit ei olnud võimalik koostada kogu populatsiooni põhjal. Valiku langetas RIK. Valimisse jäänud 956 ettevõttele saadeti küsimustikud elektrooniliselt. Kuigi valim oli ulatuslik ja representatiivne, jäi interneti teel vastanute osatähtsus tagasihoidlikuks. Vastanute osatähtsus oli 5% ehk 43 vastajat. Lisaks suuliselt läbiviidud intervjuudele ning täiendavalt e-postile laekunud vastustega tõusis vastanute arv 93ni ja vastanute osatähtsus oli kokkuvõttes 10%. Sealjuures on väitekirja autor viidanud Sian ja Roberts (2009, 289-305) uuringule, mille tulemusena jõuti järelduseni, et e-posti teel läbiviidud küsimustiku vastanute hulk jääb sageli väga väikeseks ning ettevõtte suurus ja vastanute osatähtsus on tugevalt korreleeruvad. Tulenevalt väikesest vastanute arvust ning mittestatistilise valimi kasutamisest märkis autor, et uuringu tulemusi tuleb tõlgendada eelnevalt nimetatud piiranguid silmas pidades. Hoolimata nendest nimetatud piirangutest jäi autor seisukohale, et kuna varasemalt pole Eestis sarnaseid uuringuid läbi

viidud, siis on vastuseid piisavalt, et saada ülevaade VKE-de esitatud majandusaasta aruannete infotarbijate vajadustest. (Talpas 2016, 154)

Doktoritöö eesmärgini jõudmiseks ning teema laialivalgumise vältimiseks püstitas autor kolm hüpoteesi, mis on toodud Lisas 1.

Ettevõtete jaotus vastanute osatähtsuse põhjal on toodud Lisas 2. Ettevõtete osatähtsus suuruse järgi jagunes järgnevalt: väikeettevõtted moodustasid 43% kõikidest vastajatest, mikroettevõtted 42% ja keskmise suurusega ettevõtted 15%. Magistritöö autori hinnangul on vastanute osatähtsused suhteliselt loogiliselt jaotunud, võttes arvesse valimi struktuuri. Mikroettevõtete väiksem osatähtsus väikeettevõtete omast on põhjendatud ka L. Talpase väitekirjas sellega, et pigem ostetakse raamatupidamisteenus sisse kolmandatelt osapooltelt ning ettevõttesiseselt ei leidu piisavalt kompetentset inimest, et küsimustikule vastata. (Ibid., 155) Vastanute seas oli erineva ametialase positsiooniga inimesi (vt Lisa 3). Ootuspäraselt suurima osatähtsuse vastajatest moodustasid raamatupidajad.

Koostatud küsimustik sisaldas 40 küsimust. (Ibid., lk 245-257). Põhirõhk oli küsimustel, mille eesmärk oli välja selgitada, kes finantsinformatsiooni (majandusaasta aruannet) kasutab. Vastata tuli küsimusele kasutajate ehk huvigruppide kohta, kes ettevõtte majandusaasta aruannet oma otsuste langetamiseks kasutavad ning kellele ettevõtte ise esitab oma majandusaasta aruande. Vastus sellele küsimusele on toodud lisas 4 ning vastajad on jaotatud selle vastuse osas ettevõttesisesteks ja ettevõttevälisteks infotarbijateks.

Küsimusele saadud vastustest selgus, et ettevõttesisesed infotarbijad, kelle jaoks aruandlust koostatakse, on peamiselt omanikud ja juhtkond, sõltumata ettevõtte suurusest. Vastus on ootuspärane ning ei vaja põhjalikumat analüüsi. Sõltuvalt ettevõtte suurusest, esitavad nad aruandeid erinevatele huvigruppidele. Vastustest selgus, et keskmised ja väikesed ettevõtted keskenduvad aruannete koostamisel rohkem välisetele infotarbijatele. Näiteks on nendeks infotarbijateks valitsusasutused. Sinna hulka kuuluvad maksuamet ja äriregister. Vastusest selgus ka, et väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted koostavad finantsaruandeid tihtipeale pankade jaoks. (Ibid., 162) Magistritöö autori arvates on vastus põhjendatav sellega, et nende ettevõtete krediidilimiit pangas on ilmselt sellisel tasemel, et pank nõuab iga-aastaselt või sagedamini nende ettevõtete finantsandmeid ning see on eritingimuseks laenu väljastamisel. Võib eeldada, et tegemist on pigem ettevõtte kohustusega, mille pank on kehtestanud, mitte niivõrd ettevõttepoolse initsiatiiviga. Vastustest selgub, et ettevõttevälistest infotarbijatest, peale valitsusasutuste ja pankade, kelle jaoks ettevõtted

aruandeid koostavad on keskmise suurusega ettevõtete puhul ka potentsiaalsed investorid. Ülejäänud vastuste osatähtsus ei ole märkimisväärne ning seega edasisele analüüsimisele ei kuulu.

Samuti uuriti ettevõtetest, kes on need infotarbijad, kelle jaoks ettevõtte majandusaasta aruannet ei koosta, aga kes kasutavad aruannet oma otsuste langetamiseks. Vastus selle küsimusele on toodud lisas 5 ning sarnaselt eelnevale küsimusele on ka siinkohal jaotatud vastused kahe peamise grupi vahel – ettevõttesisesed ja ettevõttevälised infotarbijad. (Talpas 2016, 164)

Vastustest selgus, et küsitlusele vastanute hinnangul on peamisteks ettevõttevälisteks infotarbijateks, kelle jaoks ettevõtte otseselt aruandeid ei koosta, konkurendid. Samuti toodi vastusena välja krediidiinfo. Mikroettevõtete hinnangul kasutavad nende aruandeid ka valitsusasutused, mis ilmnes eelneva küsimuse vastustest. Keskmise suurusega ettevõtete vastustest selgus, et samuti tarnijad on oluline huvigrupp, kes oma koostööpartnerite finantsinfot kasutavad. Samuti leidis keskmise suurusega ettevõtete seas üle kolmandiku vastajaid, et ka kliendid on infotarbijana olulisel kohal, kuid aruandeid otseselt nende jaoks ei koostata. (Ibid., 164)

Lisaks soovib magistritöö autor pöörata tähelepanu küsimusele, mille tulemusena selgitati välja infotarbijate poolt enim kasutatavad finantsaruannete osad. Lisas 6 on kokkuvõtte vastustest ning nende kasutamise sagedusest. Vastata sai 3-punkti skaalal, kus 3 tähendas „sageli“, 2 „mõnikord“, 1 „mitte kunagi“.

Need kolm küsimust on autori hinnangul käesoleva magistritööga enim seotud ning seega eraldi välja toodud. Vastuste põhjal järeltas väitekirja autor L. Talpas, et kui VKEd analüüsivad teiste VKEde finantsaruandeid, pööratakse enim tähelepanu kasumiaruandes kajastatule. Magistritöö autor arvab, et infotarbijad hindavad kasumiaruande ridasid analüüsides muutuseid ettevõtte tegevuses ja ka näiteks ettevõtte kasumlikkust. Olulisemaks peetakse ridu „müügitulu“ ja „puhaskasum“ ning seejärel „brutokasum“ ja „ärikasum“. Olulise kulureana on välja toodud ka tööjõukulude rida. Väitekirja autor järeltas, et kasumiaruande ridade kasutamine teiste VKEde analüüsimisel toetab majandusüksuse kontseptsiooni kasutamist finantsaruannete koostamisel. Lisaks tõestas autor väidet, et Eestis tegutsevad mikroettevõtted pööravad finantsaruannetes kajastatud teatud kirjetele vähem tähelepanu, kui väike- ja keskmise suurusega ettevõtted. L. Talpas rõhutab, et mikroettevõtted pööravad vähem tähelepanu kasumiaruandega seotud osadele ja kirjetele nagu „EBITDA“

(amortisatsioonieelne ärikasum), „puhaskasum“, kasumiaruandega seotud lisad ja „omakapital kokku“. (Talpas 2016, 170-174)

Magistritöö autor peab vastuseid ootuspäraseks ning üllatusi ei esinenud. Vastustest selgub, et olulisemaks peetakse pigem kasumiaruande ridasid, seejärel bilansiridasid ja rahakäibe aruande ridasid ning lõpuks mingil määral ka arvestuspõhimõtteid. Tegevusaruanne kui infoallikas jäi kõikide vastuste hulgas kasutatavuse poolest keskmisele tasemele. Magistritöö autori hinnangul leidis L. Talpase läbiviidud uuringus olulises osas sisendit teema edasiseks laialdasemaks uurimiseks huvigruppide lõikes. Kuna L. Talpase poolt läbi viidud uuring põhines sellel, kuidas üks VKE analüüsib teise VKE finantsaruannet ja *vice versa*, siis käesoleva magistritöö panus on lisaks välja selgitada, kuidas erinevad huvigrupid, keda L. Talpase uuring ei hõlmanud, finantsaruandeid tõlgendavad ja millist infot aruannetest otsustamiseks vajavad. Autor on arvamusel, et kui küsitleda ettevõtteväliseid huvigruppe, eristades neid täpsemalt, erinevad finantsaruannetes huvipakkuvad read mõnevõrra ülaltoodud uuringu tulemustest ja järeldustest.

Cole *et al* poolt läbiviidud uuringu tulemusena selgus, et VKE-de majandusaasta aruannete analüüsimisel pööravad kasutajad peamiselt tähelepanu bilansi- ja kasumiaruanderidadele, jättes suurema tähelepanuta tegevusaruande ja rahakäibearuande. Autorite läbiviidud uuringu tulemusena selgus, et infotarbijad on huvitatud järgnevatest finantsaruande osadest (2012, 1 - 23):

- müügitulu ja selle muutus periooditi,
- puhaskasum,
- ärikasum,
- omakapital,
- võlakoormus.

Autorite hinnangul erinevad küll ettevõttesiseste ja -välise infotarbijate puhul neid huvitavad finantsaruannete osad, kuid nimetatud põhilised viis näitajat on mõlema huvigrupiliigi puhul samad. Läbiviidud uuringu tulemusena jõudsid autorid järeldusele, et kõige vähem huvipakkuvad osad finantsaruandest on informatsioon ärisegmendi kohta, teave aktsiate ning osade kohta, ettevõtte juhtimise kohta ja arvestuspõhimõtted. (Ibid. 1-23) Magistritöö autori jaoks on uuringu tulemus vastupidine ootustele. Täpsemalt näiteks „ärikasum“, kui üks viiest kõige olulisemast finantsaruande osast. Kõige vähem

huvipakkuvam osa majandusaasta aruandest on mittefinantsinfo, mis on magistritöö autori hinnangul ootuspärane.

Võttes kokku uuringute tulemused saab järeldada, et ennekõike pakub infotarbijale huvi finantsinformatsioon ja seejärel mittefinantsinformatsioon. Olulisemaks peetakse informatsiooni bilansis ja kasumiaruandes, täpsemalt müügitulu ja puhaskasumit. Kõige ebaolulisemaks peetakse arvestuspõhimõtteid. Magistritöö autori hinnangul võib olla sellistele järeldusteni jõudmine seotud sellega, et infotarbijale on mõned majandusaasta aruande osad arusaadavamad kui teised. Siinkohal täpsustab autor, et ka näiteks massimeedia kasutab termineid käive (müügitulu) ja kasum (puhaskasum) kindlasti sagedamini kui muid termineid. Toetudes esitletud uuringute tulemustele võrdleb magistritöö autor neid tulemusi enda poolt läbiviidud uuringu tulemustega magistritöö teises osas.

1.2. Finantsinfo tarbijad ning neid mõjutavad olulisemad tegurid huvigruppide lõikes

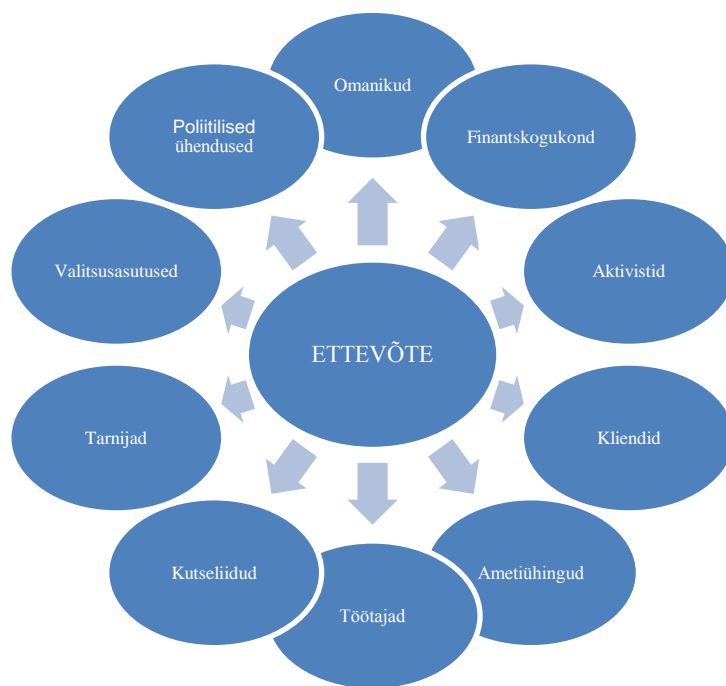
Alapeatükis selgitab autor, keda peetakse magistritöö kirjutamisel silmas huvigrupina ning toob välja autorite tõlgenduse huvigrupi mõistele. Samuti tutvustab magistritöö autor teooriaid, mis seostuvad magistritöö teemaga. Teooriate esitlemine on autori hinnangul oluline taustinformatsiooni loomiseks. Tuginedes teooriatele ja autorite varasematele uuringutele selgitatakse alapeatükis nende huvigruppide informatsiooni tarbimise eripärasid. Muuhulgas tuuakse huvigruppide lõikes välja, missugust informatsiooni iga huvigrupp põhiliselt otsustamiseks vajab ja missugustele küsimustele vastuseid otsib. Selle alapeatüki eesmärk on luua teoreetiline taust magistritöö teises osas läbiviidava uuringu tulemuste paremaks tõlgendamiseks ning järelduste tegemiseks.

1.2.1. Huvigrupi mõiste, liigitamine ja käsitlus

Professorid J. Alver ja L. Alver on „Majandusarvestuse ja rahanduse leksikonis“ kirjeldanud huvirühma kui „inimrühma, kellel on teatud ühised majanduslikud ootused ja piisavalt mõju nende täitmise taotlemiseks.“ Suuremate äriettevõtete puhul on autorid kvalifitseerinud peamisteks huvigruppideks kreditorid ehk võlausaldajad, omanikud ehk aktsionärid või osanikud ja palgalise juhtkonna. Majandusüksuste finantsaruannete infotarbijatena on toodud välja ka olemasolevad ja potentsiaalsed kliendid, töötajad,

audiitorid, valitsusasutused ning muud infotarbijad, kelleks võivad olla teadlased, keskkonnaorganisatsioonid ja kohtud. (2011, 382)

R. Edward Freeman, autor keda peetakse huvigruppiteooria isaks, on defineerinud terminit „huvigrupp“ järgnevalt: huvigrupp on grupp või individ, kes mõjutab või on mõjutatud organisatsiooni eesmärgi saavutamisest. Freeman toob välja, et oluline on mõista, kes on antud ettevõtte jaoks huvigrupp ning mõistmaks nende huvigruppide huve, on oluline need kaardistada. Saamaks ülevaadet konkreetse ettevõtte kontekstis, soovitab autor koostada huvigrupikaardi (*stakeholder map*). (2010, 52-54) Näitena on toodud ettevõtte potentsiaalne huvigrupikaart. Vaata täpsemalt allpool olevalt jooniselt R. Edward Freemani nägemust huvigrupikaardist.

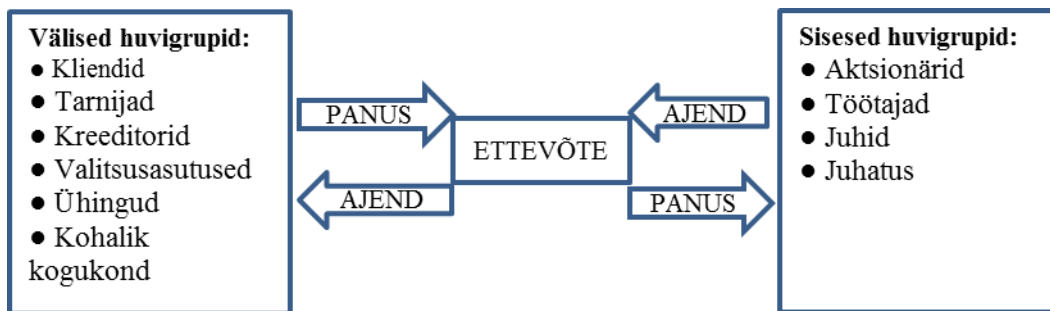

Joonis 1. Huvigrupikaart

Allikas: (Freeman 2010, 55)

Kui vaadata Freemani koostatud huvigruppide kaarti, siis selgub, et erinevad huvigrupid, kelle Freeman on välja toonud, eristuvad kahe selge näitaja poolest. Tinglikult saab jaotada huvigrupid kaheks ehk vastavalt sellele, kuidas need huvigrupid ettevõtte seisukohalt paigutuvad. See tähendab, et huvigrupi võivad moodustada ettevõtte sees tegutsevad ühiste huvidega individid, kelle igapäevane tegevus on seotud ettevõtte funktsioneerimisega. Samas ka ühiste huvidega inimesed, kes ei ole ettevõttega seotud läbi

igapäevase töö ja juhtimise, aga kellel on siiski teatud huvid ettevõtte tegevuse osas. Joonisel 2 on jaotatud huvigrupid välisteks ja sisesteks infotarbijateks.

Joonis 2. Välised ja sisised infotarbijad

Allikas: (Hill, Jones 2009, 27)

Nii ettevõttevälised kui ka -sisised huvigrupid on ettevõttega vähem või rohkem seotud. Iga huvigrupp varustab ettevõtet vajalike ressurssidega ning ootab vastutasuks, et nende huvid saaksid rahuldatud. Sisend või panus, mida huvigrupp ettevõttele pakkuda suudab, võib olla nii materjal ja tooraine, aga ka oskused, teadmised ja töö. Vastutasuks ootab iga huvigrupp kokkulepitud hüvesid. (Hill, Jones 2009, 27) Veendumaks, et huvigrupi ja ettevõtte suhe on vastastikune, analüüsivad huvigrupid ettevõtet saamaks kindlust, et ettevõtte suudab kokkuleppeid täita. Analüüsiks vajaliku sisendi saavad huvigrupid üldiselt kõik ühest ja samast kohast ehk ettevõtte esitatud majandusaasta aruandest. See tähendab, et selle finantsinformatsiooni tarbijad ehk infotarbijad sõltuvad analüüsi teostamisel informatsioonist, mille ettevõtte neile võimaldab. Infovajadust huvigruppide lõikes ja küsimusi, millele huvigrupid vastuseid otsivad, analüüsib magistritöö autor uurimistöös alapeatükis 1.2.3.

Seega tõlgendavad autorid huvigrupi mõistet sarnaselt ning saab järeldada, et huvigrupina mõistetakse isikut või gruppi, kellel on teatud tüüpi huvi ettevõtte käekäigu vastu. Olgu selleks huviks näiteks vajadus langetada vajalikke juhtimisotsuseid ettevõtte kohta või ammutada informatsiooni ettevõttevälise infotarbijana. Tinglikult saab finantsinformatsiooni tarbijad liigitada informatsiooni tarbimise põhjuste ja vajaduse põhjal kaheks. Need kaks gruppi on ettevõttesisesed ja -välised infotarbijad. Sarnaselt on jaotanud huvigrupid ka R. Edward Freeman, kui ta sõnastas 1983. aastal huvigruppide teooria. Täpsemalt on teooriat tutvustatud magistritöö alapeatükis 1.2.2. Sisemisteks infotarbijateks saab pidada kõiki ettevõttes töötavaid inimesi, alustades tippjuhtkonnast ja lõpetades reatöötajatega. Huvigruppide jaoks, olgu nad siis ettevõttesisesed või -välised, on vajamineva

informatsiooni kogus ja kvaliteet erinev. Sõltuvalt igale infotarbijale omasest spetsiifilisest huvist langetada informatsiooni põhjal temale vajaminevaid otsuseid, on ka sisend infotarbijate puhul erinev.

1.2.2. Huvigruppide teooria, ettevõteteteooria ja firmateooria

Edward R. Freeman sõnastas esimesena huvigruppide teooria. Teooria, mis on suunatud organisatsiooni juhtimisele ja ärietikale, sõnastas Freeman aastal 1983 ning see ilmus raamatus aastal 1984. Freeman jaotas oma raamatus huvigrupid kaheks – ettevõttesisesed ja -välised infotarbijad (vt Joonis 2, peatükk 1.2.1). Ettevõttesiseste huvigruppideks lõi Freeman esile kolm põhilist gruppi, kelleks on omanikud, juhid ja töötajad. Välise infotarbijatena lõi ta esile valitsusasutused, konkurendid, tarbijad, ühiskonna- ja keskkonnaaktivistid, osanikud ja aktsionärid ning kliendid. Freeman rõhutab oma raamatus korduvalt olulisust pöörata tähelepanu kõikide huvigruppide vajadustele ning mitte teha strateegiliselt tähtsaid otsuseid tuginedes ainult ettevõttesiseste huvigruppide vajaduste rahuldamiseks (omanikud, juhid, töötajad). Freeman vaidles jõuliselt vastu olemasolevatele juhtimisteooriatele ja väitis, et need ei keskendu ärimaastiku kvantitatiivsetele ja kvalitatiivsetele muutustele. Muuhulgas pidas autor silmas üleilmastumist ja konkurentsi tugevnemist, üleilmset tooraineturgu, valitsuse poliitikat jms. Freeman lõi näiteks Ameerika Ühendriikide autotootja General Motorsi suutmatuse konkureerida kõrge kvaliteediga ja kütusesäästliku Jaapani autotoodanguga. Seda kõike oluliste sündmuste ja erinevate huvigruppide surve taustal. Nimelt võeti 1970. aastal vastu Puhta Õhu Akt (ingl. *Clean Air Act*). Tegemist oli föderaalseadusega, millega pandi alus üleriigilisele õhusaaste kontrollimisele (The Plain ... 2007). Samuti ei pööratud piisavalt tähelepanu OPEC-i juhitud üleilmsele kütusehinna tõusule, mille tulemusena tarbija eelistas ökonoomsemat sõiduvahendit. Kõige tipuks toimus 70ndatel kuulus vaidlus esindusõiguse üle, kus üheks osapooleks oli General Motors ning teisel poolel 1,4 miljonit aktsionäri, keda esindas poliitaktivist, ameeriklane Ralph Nader. Eesmärk oli koondada aktsionäride jõud ja nõuda muudatusi juhtkonna tasemel. See ettevõtmine ebaõnnestus küll seetõttu, et väikeaktsionäride jõud suurkorporatsiooni vastu ei ole piisav ning selleaegne osariigiseadus, mis puudutas suurettevõtteid, kaitses nende huvisid (Nader 2000, 118). (Freeman 2010, 9-21)

Magistritöö autori arvates on tegemist väga hea näitega, kuidas ettevõtte juhtkonna otsused võivad mõjutada paljude huvigruppide ootusi ja tõekspidamisi ning see näide

ilmestab ka suurepäraselt Edward R. Freeman'i sõnastatud huvigrupiteooriat. Teooria keskne pidepunkt oli kaardistada ja mõista huvigruppide huve ning pakkuda neile vajalikku infot oma otsuste langetamiseks. Samuti kritiseeris Freeman huvigruppide teooriat sõnastades varasemaid käsitlusi teistes teooriates (organisatsiooni juhtimine, ärieetika), mis kasutatavad liialt ettevõtteskesket lähenemist ehk ettevõtte juhtkond kipub langetama otsuseid, pidades silmas ainult ettevõtte enda huvisid. Olgu selleks näiteks kasumi maksimeerimine, mis on ka ühtlasi firmateooria kontseptsioon (J. Alver, L. Alver 2011, 293).

Sarnaselt huvigruppide teooriale käsitleb ka ettevõtteteooria ettevõtet kui organisatsiooni, mis toimib kasusaamise eesmärgil paljude huvigruppide nimel. See tähendab, et lisaks aktsionäridele ja kreditoridele on ettevõttel veel teisigi huvirühmasid, nagu näiteks töötajad, tarnijad ja erinevad riigiasutused. See tähendab, et teooria kohaselt ei ole ettevõtte juhtkond lihtsalt aktsionäride huvide esindaja, vaid erinevate huvirühmade kui osapoolte vahendaja. Raamatupidamise seisukohalt tähendab see seda, et avalikustatud aruanded peavad arvesse võtma lisaks kreditoridele ja aktsionäridele ka teiste sidusrühmade huvisid. Lisaks põhiaruannetele tuleb lisades avalikustada täiendavat informatsiooni. USA juhtimisprofessor W. Sujanen on märkinud, et ettevõtet tuleks käsitleda kui sotsiaalset insitutsiooni, mille otsused mõjutavad suurt hulka asjaosalisi. (Ibid., 293)

Oluline on mõista, kas kaasaegsed organisatsioonid keskenduvad oma tegevuse korraldamisel ka üha rohkem sidusrühmade huvide arvesse võtmisele. Ettevõtte eesmärk on teenida ja maksimeerida olemasolevate ressursside abil kasumit nagu seda väidab firmateooria. Aastatel 1984–2007 ilmunud erialane kirjandus, mis on seotud huvigrupiteooriaga, on ühe enam läbi põiminud valdkondadega, milleks on näiteks strateegiline juhtimine. Valdikkonnad, mis varasemalt on jätnud tähelepanuta sellised huvigrupid nagu tarbijad, keskkonnaorganisatsioonid, kogukonnad jpt, saavad kaasaegsemas erialases kirjanduses üha rohkem õigustatud tähelepanu. See selgus Laplume *et al* poolt läbiviidud uuringust, mis hõlmas kirjeldatud perioodil analüüsitud 179 teaduslikku publikatsiooni. (2008, 1180)

Samas on kirjutanud Reynolds *et al*, et kõikide huvigruppide ootusi arvestades ja tasakaalu otsides on ettevõtted täheldanud negatiivset mõju, mis on mõnel juhul börsil noteeritud ettevõtetetele toonud kaasa negatiivse reaktsiooni turul, mis väljendub näiteks aktsiahinna langusena. Samal ajal leiavad autorid, et mõnel juhul on sellise lühiajalise

negatiivse mõju taustal pikaajaline tulemus siiski positiivne ning tasuv. (Reynolds *et al* 2006, 285 - 301)

Pärast 2007. aastat ilmunud erialases kirjanduses on hakatud huvigruppide infovajadusele ja huvidele rohkem rõhku panema. Magistritöö autor nõustub, et kaasaegsemas ehk pärast 2007. aastat ilmunud erialases teaduskirjanduses käsitletakse üha rohkem huvigruppide rolli tänapäevases organisatsioonis ning selle organisatsiooni juhtimisotsuste langetamises. Kuigi huvigruppide olemasolu ja tähtsust suudetakse arvesse võtta, siis puudub huvigruppidel oma otsuste langetamiseks siiski piisavalt kvaliteetne infomatsioon. Magistritöö teises osas viib autor läbi uuringu, mille raames selgitatakse välja vastajate rahulolu majandusaasta aruannetes esitatud informatsiooni kvaliteediga.

Enamus erialastest uuringutest kirjeldab olukorda, kus huvigrupid langetavad otsuseid sõltuvalt ettevõtte tegevusest ning vastupidi. Sellest mõttest juurdub põhisuund, mis näitab, et ettevõttevälised huvigrupid langetavad otsuseid ettevõtte esitatud finantsaruannete põhjal, olgu selleks näiteks kohustuslik majandusaasta aruanne või mõni kvartaalne kohustuslik vahearuanne. Drever *et al* on kirjutanud, et majandusaasta aruande koostamise kaheks põhiliseks eesmärgiks on vastutus ehk kohustus aruanne esitada ja kasulikkus ehk kasutatud ressursside omanikele teada anda, kuidas nende ressurssidega on majandatud. (2007, 32)

Majandusaasta aruanne ja selle lisad on tihti peale koostatud täpselt selliselt, et oleks täidetud kõik kohustuslikud nõuded, mis on aruandekohustuslase asukohariigi seadusega ette nähtud. Arusaadavalt ei taha ettevõtted avalikustada informatsiooni, mis võiks küll huvigruppidele olla märkimisväärse tähtsusega, kuid ettevõtte enda jaoks ärisaladus. Siinkohal saab sõnastada küsimuse, kui kvaliteetne ja täielik on informatsioon, mille põhjal need huvigrupid oma otsuseid langetavad. Kui informatsioon, mida ettevõtted avalikkusele esitavad, oleks väga kõrge kvaliteediga, siis ilmselt ei langetaks huvigrupid kunagi otsuseid, mida nad hiljem kahetsevad, olgu nendeks näiteks majanduslikult kahjulikud otsused. (Miron *et al* 2015, 255-256)

Finantsinformatsioon, mida kajastatakse majandusaasta aruandes, tugineb mõnel juhul ka juhtkonna hinnangutele. Näiteks Raamatupidamise Toimkonna Juhend (RTJ) 4 reguleerib varude kajastamist ning sätestab, et juhtkond peab kaaluma vajadust varud alla hinnata juhul, kui mingi perioodi vältel pole suudetud neid varusid realiseerida. RTJ 3 sätestab, et ettevõtte juhtkond peab hindama nõuete laekumise tõenäosust ja need vajadusel alla hindama. Selleks põhjuseks võib näiteks olla võlgniku olulised finantsraskused või maksetähtaegadest

mittekinnipidamine. Autori hinnangul on oluliseks juhtkonna hinnanguks amortisatsiooninormid. RTJ 5 põhjal peab raamatupidamiskohuslane määrama põhivaraobjektidele kasuliku eluea. See juhatuse otsus võib mõjutada sellise infotarbija, kelle jaoks on kasumiaruandes oluline puhaskasumi rida, otsuseid. Näiteks kui põhivaraobjekti amortiseerimine toimub liiga pika perioodi jooksul, kajastatakse kasumiaruandes perioodi kuluna liiga väike amortisatsioonikulu, mis omakorda mõjutab puhaskasumi suurust kasumiaruandes. Sarnaselt võib see mõjutada ka ettevõtte brutokasumit ja ärikasumit, kui ettevõttes on kasutusel kasumiaruande skeem 2. Seega võtab magistritöö autor selle fakti arvesse küsimustiku koostamisel ning selgitab välja, kas mõni huvigrupp süveneb ka arvestuspõhimõttesse, kus tavapärastel on amortisatsiooninormid esitatud. Autor on arvamusel, et kõiksugused allahindlused ja kuluks kandmised on pigem ebapopulaarsed otsused ning ettevõtte finantsseisu mõjutavatesse otsustesse ei suhtuta konservatiivselt ning vajalikke allahindluseid ei pruugita teostada. Varasematest uuringutest on teada, et finantsinformatsiooni esitamine aruannetes on näidatud paremana, kui see tegelikult sisult on ning huvigrupid peaksid oma otsuste tegemisel olema ettevaatlikud ning sellele faktile rõhku pöörama (Miron *et al* 2015, 258).

Vastavalt kehtivale rahvusvahelise finantsaruandlusstandardile (IFRS) on finantsaruannete eesmärgiks anda ettevõtte kohta finantsinfot selliselt, et see oleks kasulik kõikidele huvigruppidele. Selleks, et finantsinformatsiooni saaks pidada kasulikuks kõikidele infotarbijatele, peab esitatu olema eesmärgipärane ja otstarbekas ning tõepäraselt esitatud. (Collings 2013, 18-19) Kokkuvõtvalt saab märkida, et kuna majandusaasta aruanne on ettevõttevälistele infotarbijatele ja ka enamusele ettevõttesisestele infotarbijatele peamiseks informatsiooniallikaks, siis on äärmiselt oluline, et aruannete sisu ei oleks selle esitaja poolt moonutatud.

Mis sisendab infotarbijale kindlust, et otsuste langetamise jaoks vajalik informatsioon on õige? Magistritöö autor, tuginedes isiklikule kogemusele ja arvamusele, leiab, et kindlasti sisendab aruande lugejale kindlustunnet, kui majandusaasta aruanne on auditeeritud. See arvamus ühtib ka teiste autorite hinnanguga, et auditeeritud majandusaasta aruanne lisab usaldust esitatud finantsinfole, millest huvigrupid sõltuvad otsuste langetamisel (Maury 2000, 117).

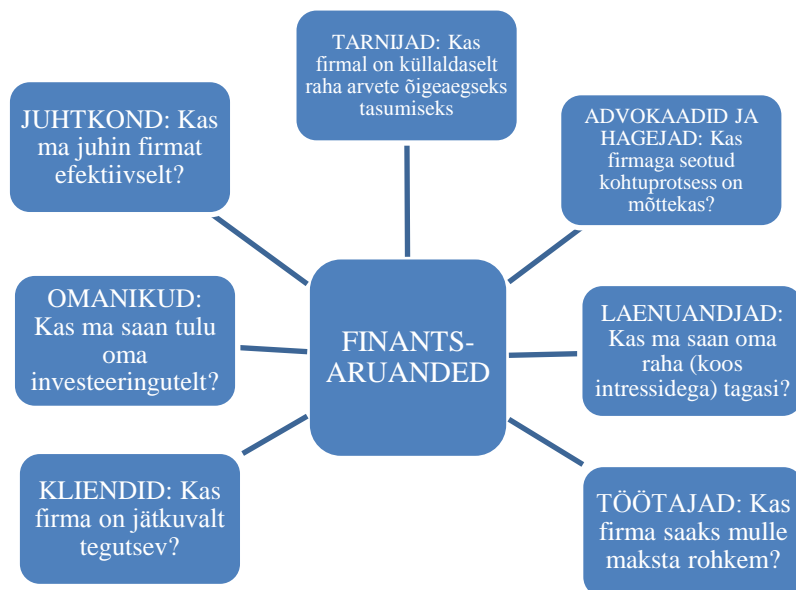
Auditeeritud majandusaasta aruanne sisendab infotarbijale teatud kindlustunnet, et esitatud finantsinformatsioon on olulises osas õigesti kajastatud. Samuti on siinkohal oluline,

et sõltumatu osapool (audiitor) on selles osas objektiivselt arvamust avaldanud. Kui audiitor tuvastab, et esitatud finantsinformatsioon on puudulik, valesti kajastatud või ebatäpne, leiab selle kohta tähelepaneku audiitori järeldusotsusest, mis on lisatud majandusaasta aruandele. Tulenevalt sellest, et ettevõtteid koostavad majandusaasta aruanded eeldusel, et äritegevus on jätkuv, siis audiitori roll on anda sellele olulisele juhtkonna hinnangule omapoolne hinnang ning vastupidisel arvamusel olles selle kohta järeldusotsuses vastava tähelepanek teha. (Understanding ... 2012) Seega on magistritöö autori arvates oluline infoallikas majandusaasta aruandele lisatud audiitori järeldusotsus, kui see on seadusega nõutud. Lisaks peab magistritöö autor vajalikuks selgitada, et Bedard *et al* (2016, 267-268) hinnangul ja läbiviidud uuringu tulemustele tuginedes, ootab infotarbija üha enam informatsiooni audiitorilt, sh informatsiooni finantsaruande kohta, kuid ka informatsiooni audiitori enda ning tema läbiviidud auditi kohta. Ehk üha olulisemaks peetakse audiitori rolli aruandluse sõltumatu kontrollijana.

1.2.2 Finantsinformatsiooni vajadus huvigruppide lõikes

Alapeatükis selgitab autor huvigruppide infovajadust. Eesmärk on anda ülevaade, millistele küsimustele huvigrupid vastuseid otsivad ja missugust informatsiooni nad selle jaoks vajavad. Samuti toob magistritöö autor välja mitmesugused võimalused, kuidas finantsaruandeid analüüsida ehk alapeatükis selgitatakse finantsaruannete analüüsimeetodite olemust. Tuginedes autorite uuringutele selgitab magistritöö autor välja, millised on sobivaimad analüüsimeetodid erinevate huvigruppide jaoks.

Autorid J. Alver ja L. Reinberg on kirjutanud, et finantsaruandeid analüüsides on igal huvigrupil oma eesmärgid. Eesmärgideni jõudmiseks on mõttekas probleemid sõnastada küsimustena ning leida neile vastused finantsaruannetes kajastatud informatsiooni põhjal. Joonisel 3 on toodud näide võimalikest eesmärkidest, mida finantsaruannete kasutajad saavutada soovivad. (2002, 299)

Joonis 3. Huvigruppide eesmärgid

Allikas: (Alver, Reinberg 2002, 299)

Joonisel 3 ei ole toodud kõiki huvigruppe puudutavaid probleeme. Vastavalt analüüsi eesmärgile kasutavad huvigrupid ettevõtte aastaaruande erinevaid osasid. Majandusaasta aruanne koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamise aastaaruandest, millest viimane koosneb omakorda bilansist, kasumiaruandest, rahakäibe aruandest, omakapitali muutuste aruandest ja lisadest. Lisaks Eesti autoritele on huvigruppide eesmäärke sõnastanud ka teised autorid. Magistritöö autori hinnangul on oluline mõista, kas autorid on sarnastel seisukohtadel seoses huvigruppide infovajaduse ja eesmärkide tõlgendamisega. Tabelis 1 on toodud põhjalikum ülevaade majandusaasta aruande kasutajate eesmärkide kohta.

Tabel 1. Detailsem huvigruppide eesmärkide kaardistus

Huvigrupid		Info kasutamise eesmärgid/põhjused
Kategooria	Alamkategooria	
1.	2.	
1. Finantseerijad	Aksionärid	<ul style="list-style-type: none"> - Kontrollimine, kas investeeringute tulemuslikkus on saavutatud; - Kasumlikkuse hindamine ja kasum aktsia kohta tulevikus; - Fondide juhtimise ja äriressurside seire aktsionäride huvide tagamiseks; - Likviidsus ja maksevõime näitajad, mis on otseselt seotud kasumiga; - Riskikapitali investeeringud
	Aksiainvestorid	<ul style="list-style-type: none"> - Ettevõtte likviidsus ja maksevõime, - Prognoositud rahakäibe alusel laenamine; - Võlainvesteeringute riski hindamine; - Ettevõtte võimekus teenida kasumit pikemas perspektiivis; - Kasumlikkus, mis annab infot sissetulekute stabiilsuse kohta pikemas perspektiivis
	Pangad	<ul style="list-style-type: none"> - Ettevõtte maksevõime jälgimine; - Ettevõtte väärtuse analüüs, likviidsuse ja maksevõime analüüsimine; - Riskide analüüs enne laenu väljastamist; - Ettevõtte võimekus tasuda oma kohustised ka siis, kui kasumit ei genereerita
2. Äri- ja sotsiaalpartnerid (äripartnerid ja tööturu osapooled)	Tarnijad	<ul style="list-style-type: none"> - Klientidele finantsstabiilsuse tagamine ettevõtte finantsstruktuuri ja maksevõime jälgimise kaudu; - Edasiste äri võimaluste uurimine ja arendamine
	Kliendid	<ul style="list-style-type: none"> - Info (finants)probleemide kohta, mis võivad mõjutada toodangu/töö/teenuste kvaliteeti või põhjustada tarnekatkestusi, eriti pikemaajaliste lepingute puhul
	Töötajad ja ametiühingud	<ul style="list-style-type: none"> - Tööturvalisus ja palgaläbirääkimised (selle jaoks on töötajatel vaja vastavat infot nii konkreetse ettevõtte kui ka tööstusharu kohta); - Info käibemaksukohustuse kohta
3. Riik	Maksuamet	<ul style="list-style-type: none"> - Maksustatava tulu hulga kindlaks tegemine (tulumaks, käibemaks jm maksud); - Raamatupidamisaruannetes esitatud info kontrollimine
	Valitsus(asutused)	<ul style="list-style-type: none"> - Info ettevõtete finantsnäitajate kohta ja nende analüüs; - Ettevõtte tegevuse hindamine, sh konkreetse majandussektori seisukohast; - Grantide/stipendiumide loomine majandustegevuste tunnustamiseks
	Kohalikud omavalitsused	<ul style="list-style-type: none"> - Finantsvõimenduse kasutamine (võlakirjad ja äritegevuse soodustamine potentsiaalsete investorite huvi äratamiseks)
4. Muud kasutajad	Fondivalitseja	<ul style="list-style-type: none"> - Info otsimine järgmiste valdkondade tarbeks: tegevuse ja strateegia uuringud ja arendamine, turundus, müügipoliitika, liitmise ja ülevõtmise poliitika, strateegilised ärianalüüsid; - Ettevõtte filiaalide (tütarettevõtete) hindamine; - Lühiajaline eesmärk: kasumi suurendamine; pikemaajaline eesmärk; ettevõtte väärtuse suurendamine; - Sobiva finantsstruktuuri määramine (nii aktsionäride kui võlausaldajate jaoks); - Finantsstabiilsuse jälgimine
	Kutse/eriala-organisatsioonid	<ul style="list-style-type: none"> - Vähendada riigi sekkumist erialaorganisatsioonide tegevusse; - Raamatupidamisreeglite ja -nõuete kasutusele võtmine organisatsiooni töös ja nende korrektse rakendamise jälgimine
	Analüütikud ja konsultandid (kes tegutsevad ka ülalpool mainitud asutustes)	<ul style="list-style-type: none"> - Soodustatud isikute poolt ette antud otsingute/eesmärkide täitmine (konsultatsioonifirmad, kes otsivad majanduslikku ja finantsinfot kapitali pakkujatele ja reitingufirmadele)
	Audiitorid	<ul style="list-style-type: none"> - Tegevuse jätkuvuse hindamine; - Auditeerimine ja raamatupidamisaruannete kontrollimine
	Prokuratuurid või kohtud	<ul style="list-style-type: none"> - Õigusaudit kohtuvaidluste lahendamiseks; - Probleemsete ettevõtete hindamine (võlgade sissenõudmiseks)
	Avalikkus	<ul style="list-style-type: none"> - Avalikkuse huvi on üsna tagasihoidlik, eelkõige seetõttu, et aruannetes kasutatakse spetsiifilist erialakeelt

Allikas: (Sirbulescu *et al* 2010, 3)

Kuigi autorid on jõudnud järeldusele, et ettevõtte juhtkond on üheks huvigrupiks, kes finantsaruandest infot saab ja selle põhjal otsusesid langetab, siis mõne autori hinnangul ei peaks tegelikult juhtkonda pidama finantsaruande kasutajaks. D. Young ja J. Cohen on

kirjutanud, et kuna juhtkond peab vastutama aruande koostamise eest ning see on nende üheks tööülesandeks, siis ei koostata finantsaruannet johtuvalt juhtide vajadustest. Finantsaruanne on autorite arvates siiski vahend, mille kaudu toimub suhtlus kõikide teiste infotarbijatega, aga mitte juhtkonna kui ühe huvigrupiga (2013, 2). Magistritöö autor on arvamusel, et pigem võiks juhtkond kuuluda siiski olulise huvigrupina finantsaruande kasutajaks. Lisaks sellele, et vastavalt äriseadustikule lasub juhtkonnal vastutus majandusaasta aruande kinnitamise osas ning see on tema tööülesandeks (äriseadustik, § 179 lg 4), järeldab magistritöö autor, et aruanne on juhtkonnale oluliseks tööriistaks otsuste langetamisel, majandustulemuste hindamisel ja tulevikuprognoside tegemiseks. Magistritöö autor rõhutab, et majandusaasta aruanne ei ole ainuke oluline informatsiooniallikas ning juhtkond langetab otsuseid tuginedes ka näiteks siseinfole ja kogemusele.

Finantsinformatsioon, mis on juhtkonnal, on märkimisvääreselt kõrgema kvaliteediga ja põhjalikum, kui see on teistel huvigruppidel. Kui kõikidel huvigruppidel oleks sama detailne informatsioon kui juhtkonnal, suudaksid need huvigrupid luua oma eeldused ettevõtte tulevikuvõimaluste osas. Kuid Eierle ja Schultze hinnangul ei ole selline olukord tavapärane ning informatsiooni kogus ja kvaliteet erineb huvigruppide lõikes (2013, 181-182).

Alapeatükis 1.2.2 selgitas autor, et tihti peale sõltub finantsaruannete kvaliteet sellest, kui oluliseks ettevõtte finantsinformatsiooni esitamist peavad ehk kas info esitatakse ainult kohustuslike nõuete täitmise eesmärgil või soovitakse rahuldada ka teiste huvigruppide infovajadust. Lisaks sellele, et kättesaadava informatsiooni kvaliteet võib erineda, on oluline ka informatsiooni kasutaja suutlikkus antud informatsiooni mõista ja analüüsida. Sõltuvalt huvigrupi või infotarbija pädevusest finantsinformatsiooni tõlgendada ja seda mõista, erinevad ka rakendatavad analüüsimeetodid huvigruppide lõikes. Magistritöö autor on arvamusel, et ka huvigrupisiselt võib erineda infotarbija oskus ja võime kättesaadavat finantsinformatsiooni tõlgendada ning analüüsija erialasest ettevalmistusest ja kogemusest sõltub valitud analüüsimeetod.

J. Alver ja L. Reinberg on jaotanud finantsaruannete analüüsimeetodid kaheks põhiliseks meetodiks. Nendeks on dünaamika- ehk trendianalüüs ning suhtarvuanalüüs. Esimene neist kujutab endast olulisemate näitajate (näiteks puhaskasum, müügitulu) muutumist. Sellist tüüpi analüüsi teostamiseks on tarvis mitme aasta aruandeid. Autorid on välja toonud, et trendianalüüsi puhul kasutatakse ennekõike muutumis- ehk dünaamikanäitarve. Nendeks võivad olla kõiksugused absoluuthälbed, kasvutempod ja -

indeksid, juurdekasvutempod ja -indeksid. (2002, 303-304) Magistritöö autori arvates on trendianalüüs oma olemuselt lihtsam analüüsimeetod ning see nõuab kasutajalt vähem erialast kompetentsust. Selle järelaluseni soovib autor jõuda ka magistritöö teises osas läbiviidud uuringu tulemuste abil.

Suhtarvuanalüüs on finantsaruannete analüüsi üks põhiinstrumente. Suhtarvuk nimetatakse suhteliste suuruste arvvaartusi. Suhtarvuanalüüsiga on võimalik eri nähtuste vaheliste proportsioonide ja varjatud seoste uurimine. Tegemist on nende seoste uurimise ühe lihtsaima ja enim levinud meetodiga. Selle meetodi kasutamine võimaldab esile tuua finantsnäitajate seosed ning teostada võrdlevusanalüüsi eri suundades ja eri tasemetel. See tähendab, et on võimalik võrrelda eri majandusharusid, ettevõtteid, ajaperioode jne. Ettevõtte suhtarvuanalüüsi läbiviimisel kasutatakse põhiliselt võrdlus- ja tihedussuhtarve. Analüüsi käigus võrreldakse ettevõtte suhtarvusi erinevate perioodide näitajatega, plaaniandmetega, majandusharu keskmisetega ja ka konkurentide andmetega. Autorid märgivad, et suhtarvuanalüüs on pigem keeruline analüüsimeetod ning nõuab vastavaid teadmisi ja analüütilisi võimeid. Siinkohal ei piisa ainult suhtarvu väljaarvutamisest, vaid on vajalik ka aru saada, mida arvutatud näitaja tähendab. (Ibid., 305) Magistritöö autor nõustub seega, et suhtarvuanalüüs on keerulisem, kui trendianalüüs ning väärade järelaluste tegemine võib olla selle meetodi vale rakendamise või mittemõistmise puhul lihtsam.

Suhtarvuanalüüsi kasutamine on hea võimalus hinnata analüüsitava ettevõtte võimekust ning võrrelda seda sektori teiste ettevõtetega. Samuti tekib võrdlusmoment sektori keskmiste näitajatega. Suhtarvuanalüüs võimaldab ka hinnata ühekordsete mõjurite ulatust ettevõtte tavapärase tegevuse suhtes. Siinkohal on mõeldud, et analüüsi tulemusena on võimalik pärast ühekordsete tehingute või kõrvaltegevuse elimineerimist viia kahe ettevõtte finantsandmed võrreldavale kujule ning teostada analüüs vastavalt valitud suhtarvudele tuginedes. (Giacomino, Mielke 1993, 55) Magistritöö autori hinnangul on sellise analüüsi sisu oluline ettevõttesisesele infotarbijale, näiteks juhtkonnale, kes saab sellise analüüsi tulemusena olulise sisendi ettevõtte tegevuse efektiivsusnäitajate hindamise osas. Samuti on autori hinnangul sellise analüüsi teostamine vajalik välistele infotarbijatele. Näiteks potentsiaalsetele investoritele, kes selle põhjal investeerimisotsusesid langetada saavad. Lisaks on taoline analüüs hea meetod pangas töötavatele krediidianalüütikutele, kes võrdlusgruppide loomise tulemusena saavad hea sisendi ettevõtte finantstulemuste ja võimekuse kohta. Selline võrdlusgruppide loomine ja välja valitud suhtarvude võrdlemine

annab hea võimaluse hinnata sektori eripärasid ning neid arvestada krediidiotsuste langetamisel.

Mille jaoks on üldse vajalikud kirjeldatud analüütilised protseduurid? Siinkohal soovib autor tuua esile ühe huvigrupi – audiitorite näitel võimaliku vajaduse analüüsi läbiviimiseks. Audiitori jaoks on auditi planeerimise protsess kriitilise tähtsusega ning selle eesmärk on selgitada välja võimalikud probleemid ja küsimust tekitavad kohad finantsaruandes. Analüütilised protseduurid, mida audiitor peaks tegema auditi planeerimise käigus on nii horisontaal- ja vertikaalanalüüs kui ka suhtarvuanalüüs. See tähendab, et audiitor peaks võrdlema auditeeritava aasta finantsaruande osasid eelmiste perioodidega (horisontaalanalüüs) ja samuti osatähtsusi kulu- ja tuluridade lõikes, et välja selgitada proportsioonid (vertikaalanalüüs). Audiitori roll auditi protseduuride ettevalmistamisel mainitud analüüsi abil on oluline. Seeläbi suudab audiitor suunata tähelepanu võimalikele probleemidele ja väärkajastamistele ning piiratud ajalise raamistiku oludes maksimeerida auditi kvaliteeti. Suhtarvuanalüüs võimaldab audiitoril võrrelda nii võimalikke muutusi võrreldes varasemate perioodidega kui ka teostada analüüs sektori keskmiste näitajate taustal. (Robertson, Louwers 2002, 121-125) Sektori keskmiste suhtarvude võrdlemine auditeeritava ettevõtte suhtarvudega on võimalik esiteks juhul kui vastav informatsioon sektori kohta on saadaval ja informatsioon on võrreldav. Siinkohal peab magistritöö autor silmas, et mistahes võrdlus sektori keskmiste näitajatega on aksepteeritav ainult juhul kui analüüsitava ettevõtte näitajad on ka varasematel perioodidel olnud võrreldavad sektori keskmisega. Lisaks on autor arvamusel, et auditeerimise ettevalmistavad faasis on kirjeldatud analüüs oluline abivahend võimalikele väärkajastamistele tähelepanu juhtimisel, kuid mitte otsuste langetamiseks kontrollitava informatsiooni osas.

1.3. Finantsinformatsiooni esitamise nõuded ja põhimõtted Eestis

Alapeatükis toob autor välja põhilised nõuded finantsinformatsiooni esitamise osas Eestis tegutsevatele ettevõtetele. Autor tutvustab, missuguste näitajate põhjal liigitatakse ettevõtted mikro-, väike-, keskmise suurusega ja suurettevõteteks. Käesolevas alapeatükis keskendub autor ka Eestis tegutsevatele ettevõtetele kehtestatud auditeerimiskohustuste tutvustamisele ning tuginedes teaduskirjandusele, hindab nende auditeerimise vajalikkust ning nõuete sobivust Eesti ärikultuuri ja majanduskeskkonda arvesse võttes. Tuginedes varasematele uuringutele, hindab autor nende muudatuste ja muutuste positiivset või

negatiivset mõju. Samuti on alapeatükis käsitletud muudatus audiitorkohustuse piirmäärades. Toimunud muudatuste taustal loob autor teoreetilise tausta hindamiseks läbiviidud uuringu tulemusi magistr töö teises osas. Autor hindab nende muudatuste potentsiaalset mõju finantsinformatsiooni tarbivate erinevate huvigruppide lõikes ning analüüsib, kas muudatused võivad mõjutada otsuste langetamist

1.3.1. Finantsinformatsiooni esitamise nõuded ja põhimõtted Eestis

Raamatupidamise seadusega on kehtestatud Eestis tegutsevatele raamatupidamiskohuslastele põhinõuded rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtetest lähtuva raamatupidamise ja finantsaruandluse korraldamiseks. Seaduse eesmärk on läbi samade nõuete kehtestamise luua kõikidele ettevõtetele õiguslik alus nende nõuete täitmiseks (raamatupidamise seadus, § 1). Seadusest tulenevalt on ettevõtetel võimalik valida kahe üldtunnustatud finantsaruandluse standardi vahel. Need on RTJ ja IFRS. Eestis tegutsevate ettevõtete raamatupidamise korraldamine sobiva reeglistiku (juhendi) põhjal on ettevõtte juhtkonna poolne otsus. (raamatupidamise seadus, § 17 lg 1) Otsus langetatakse üldjuhul vastavalt ettevõtte tegevust ning huvisid (väljund, infotarbimine) silmas pidades. Alates 2003. aastast on IFRS-i kasutamine olnud kohustuslik krediitiasutustele, finantsvaldusettevõtetele, segafinantsvaldusettevõtetele, kindlustusettevõtetele ja ettevõtetele, mis emiteerivad väärtpabereid, millega kaubeldakse reguleeritud väärtpaberiturul Eestis või mõnes muus Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis. 2005. aastast lisati sellesse nimekirja ka investeerimisühingud. (IFRS-i ... 2016) Seega on kõikidel teistel ettevõtetel võimalik vabalt valida sobiv finantsaruandluse raamistik. Rahandusministeeriumi andmetel kasutab enamus äriüksustest finantsaruandluse raamistikuna RTJ-i nagu on toodud Tabelis 2.

Tabel 2. RTJ ja IFRS kasutajad aastatel 2009-2015

Standard	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
RTJ	104 524	112 168	119 123	129 102	137 917	144 929	138 329
IFRS	268	238	266	304	298	267	266
Kokku	104 792	112 406	119 389	129 406	138 215	145 196	138 595

Allikas: E-kiri Rahandusministeeriumile, 2017

Rahandusministeeriumi andmetest selgub, et 2015. aasta seisuga kasutas IFRS-i ainult 0,19% kõikidest Eestis tegutsevatest ettevõtetest. Nagu eelpool selgitatud kasutavad IFRS-i

ettevõtted, kellele on selle kasutamine seadusega kohustuslikuks tehtud. Tuginedes magistritöö autori isiklikule kogemusele, saab väita, et tihtipeale kasutavad IFRS-i ka sellised Eestis tegutsevad ettevõtted, kelle välismaal asuv emaettevõtte seda neilt nõuab. Tihtipeale on tegemist Eesti mõistes suureettevõttega. Ilmestamaks kuidas ettevõtted suuruse järgi jaotuvad on toodud Tabelis 3 raamatupidamise seadusest tulenevate kriteeriumite alusel ettevõtete jaotus nende suuruse järgi.

Tabel 3. Ettevõtete jaotus suuruse järgi

Näitaja	Mikroettevõtted	Väikeettevõtted	Keskised ettevõtted
Bilansimaht	< 175 000 euro	< 4 000 000 euro	< 20 000 000 euro
Müügitulu	< 50 000 euro	< 8 000 000 euro	< 40 000 000 euro
Töötajate arv	Üks osanik, kes on ka juhatuse liige	< 50	< 250
Muu	Kohustised kokku ei ole suuremad kui omakapital	Üks eelpool toodud tingimustest võib olla ületatud	Üks eelpool toodud tingimustest võib olla ületatud

Allikas: Autori koostatud (raamatupidamise seadus, § 3 lg 14-17)

Tabelist 3 selgub, et ettevõtted jaotatakse suuruse põhjal kolme kriteeriumi alusel, milleks on bilansimaht, müügitulu ja töötajate arv. Ettevõtted, mis ületavad „keskmise suurusega ettevõtte“ kriteeriume klassifitseeruvad suureettevõtteks. Samuti on oluline mõista, kuidas jagunevad ettevõtted osatähtsuse järgi Eestis. Rahandusministeeriumi info kohaselt jaguneseid Eesti ettevõtted 2014. aastal mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõteteks nii nagu on toodud Tabelis 4.

Tabel 4. Ettevõtete jagunemine osatähtsuse järgi (2014. aasta põhjal)

Näitaja	Mikro-ettevõtte	Väike-ettevõtte	Keskmine ettevõtte	Suur-ettevõtte	Kokku
Ettevõtete koguarv	35 331	83 916	465	144	119 856
Ettevõtete koguarv (%)	29,5%	70,0%	0,4%	0,1%	100%
Bilansimaht kokku (mln EUR)	606	44 085	6 475	17 188	68 354
Bilansimaht kokku (%)	0,9%	64,5%	9,5%	25,1%	100%
Müügitulu (mln EUR)	393	28 270	6 761	16 130	51 554
Müügitulu (%)	0,8%	54,8%	13,1%	31,3%	100%
Töötajate arv (tk)	15 255	264 979	47 926	86 041	414 201
Töötajate arv (%)	3,7%	64,0%	11,6%	20,8%	100%

Allikas: (Arvestusala ... 2016)

Nagu Tabelist 4 selgub, siis 99,5% ettevõtetest, mis 2014. aastal Eestis tegutsesid, klassifitseerusid väike- ja mikroettevõteteks. Keskmise suurusega ettevõtteid oli 2014. aastal 0,4% ja suurettevõtteid vaid 0,1% kõikidest ettevõtetest. Tulenevalt sellest, et suurem osa ettevõtetest on mikro- ja väikeettevõtted, siis julgeb magistr töö autor väita, et need vähesed ettevõtted, kes kasutavad finantsaruandluse koostamisel IFRS-i on enamasti keskmised ja suured ettevõtted.

1.3.2. Finantsaruannete esitamisele seatud nõuete olulisemad muudatused Eestis

Olulisimaks finantsaruandlust puudutavaks muudatuseks on magistr töö autori arvates auditi kohustuse piirmäärade tõstmine võrreldes varasemaga kahekordseks ning ülevaatus piirmäärade tõstmine 1,6 kordseks. 2016. aastal sisse viidud muudatused auditi ja ülevaatus kohustuse uute piirmäärade kohta on toodud Tabelis 5.

Tabel 5. Auditi ja ülevaatus piirmäärad, kus vähemalt kaks tingimust kolmest on täidetud

Tingimus	Kuni 31.12.2015		Alates 01.01.2016	
	audit	ülevaatus	audit	ülevaatus
Müügitulu või tulu	≥ 2 000 000 euro	≥ 1 000 000 euro	≥ 4 000 000 euro	≥ 1 600 000 euro
Varad bilansipäeva seisuga kokku	≥ 1 000 000 euro	≥ 500 000 euro	≥ 2 000 000 euro	≥ 800 000 euro
Keskmine töötajate arv	≥ 30 inimest	≥ 15 inimest	≥ 60 inimest	≥ 24 inimest

Allikas: Autori koostatud (audiitortegevuse seadus, § 91-92)

Nagu Tabelist 5 selgub, siis auditeerimise kohustuse piirmäärade arvestamisel on kasutusel samad kolm põhinäitajat, mida kasutatakse ka ettevõtete suuruse määramisel. Tabelis 5 on toodud piirmäärade muutus, mis kehtib 01.01.2016 alanud majandusaastale. Auditeerimise või ülevaatuse kohustus tekib ettevõtetel juhul kui kolmest kriteeriumist vähemalt kaks on ületatud. Tabelis 6 on toodud sarnaselt Tabelile 5 tingimused auditeerimise või ülevaatuse kohustuse tekkimiseks. Erinevus seisneb selles, et Tabelis 6 toodud kolmest tingimusest vähemalt ühe ületamine toob kaasa auditeerimise või ülevaatuse kohustuse.

Tabel 6. Auditi ja ülevaatuse piirmäärad, kus vähemalt üks tingimus kolmest on täidetud

Näitaja	Kuni 31.12.2015		Alates 01.01.2016	
	audit	ülevaatus	audit	ülevaatus
Müügitulu või tulu	≥ 6 000 000 euro	≥ 3 000 000 euro	≥ 12 000 000 euro	≥ 4 800 000 euro
Varad bilansipäeva seisuga kokku	≥ 3 000 000 euro	≥ 1 500 000 euro	≥ 6 000 000 euro	≥ 2 400 000 euro
Keskmine töötajate arv	≥ 90 inimest	≥ 45 inimest	≥ 180 inimest	≥ 72 inimest

Allikas: Autori koostatud (audiitortegevuse seadus (kehtiv kuni 31.12.2015) § 91-92)

Muudatus rakendus ettevõtetele 01.01.2016 alanud majandusaastal. Kui auditi kohustuse tingimused kahekordistusid, siis ülevaatuse kohustuse laienemise tingimused suurenesid mõnevõrra vähem. Autori hinnangul on tegemist ühe olulisema muudatusega finantsaruandlusega seotud ümberkorraldustes. Sellest tulenevalt on käesoleva magistritöö raames koostatud küsimustiku ühe küsimuse puhul antud teema tõstatatud. Täpsemalt on selle kohta võimalik lugeda magistritöö teisest osas.

Auditi piirmäärade suurendamine on toimunud ka teistes riikides. Suurbritannias toimus 2015. aastal auditi piirmäärade tõstmine. Valitsuse eesmärk oli vähendada väikeste ettevõtete halduskoormust. Tegemist oli täielikult majanduslikult kaalutletud otsusega ning oluliseks ei peetud võimaliku informatsiooni väärkajastamise riski, olenemata sellest, kas see on tahtlik või mittetahtlik. ACCA (*Association of Chartered Certified Accountants*) ei toetanud sellise muudatuse sisseviimist ning põhjendas sellega, et audit on kasulik tingimus, et eraettevõtte poolt avalikkusele esitatav finantsinformatsioon on täpne ja kvaliteetne. (The Audit ... 2015) Magistritöö autor jagab seda seisukohta. Autori hinnangul annab auditeeritud majandusaata aruanne selle lugejale kindlustunde, et esitatud informatsioon on õige ja täielik.

Oluline on mõista, kui paljusid ettevõtteid rakendatud muudatus mõjutab. Raamatupidamise seaduse muudatuse eelnõus (65 SE) on välja toodud arvnäitajad, kui paljusid ettevõtteid praeguseks jõustunud raamatupidamise seadus mõjutab. Eelnõu seletuskirjas on märgitud, et Rahandusministeerium on otsustanud, et suurusjärgus 80% kogumajanduse bilansimahust peaks olema auditeeritud või üle vaadatud vandeaudiitori poolt. Tabelites 7 ja 8 on toodud ettevõtete arv, keda muudatus mõjutas.

Tabel 7. Ettevõtete arv, kellel oli kuni 31.12.2015 kehtiva audiitortegevuse seaduse kohaselt auditi ja ülevaatus kohustus (2013. aasta andmed)

Näitaja	Ülevaatus	Audit	Kokku	Osatähtsus	Ettevõtete arv
Ettevõtete arv kokku	1 452	5 044	6 496	5,58%	116 403
Müügitulu (mln EUR)	1 697	39 789	41 486	82,37%	50 368
Töötajate arv	16 320	235 892	252 212	63,31%	398 395
Bilansimaht (mln EUR)	1 963	64 226	66 189	85,30%	77 597

Allikas: Raamatupidamise seaduse muutmise eelnõu 65 SE

Tabelis 7 on toodud ettevõtete arv, millele kehtis enne raamatupidamise seaduse muudatust auditeerimise ja ülevaatus kohustus. Selliseid ettevõtteid oli kokku 6 496 ning see moodustas 5.58% kõikidest ettevõtetest.

Tabel 8. Ettevõtete arv, kellel on raamatupidamise seaduse muutmise eelnõu kohaselt auditi ja ülevaatus kohustus alates 01.01.2016 alanud majandusaastal (2013. aasta andmed)

Näitaja	Ülevaatus	Audit	Kokku	Osatähtsus	Ettevõtete arv
Ettevõtete arv kokku	1 302	3 859	5 161	4,43%	116 403
Müügitulu (mln EUR)	3 601	36 301	39 902	79,22%	50 368
Töötajate arv	25 203	211 483	236 686	59,41%	398 395
Bilansimaht (mln EUR)	5 151	59 221	64 372	82,96%	77 597

Allikas: Raamatupidamise seaduse muutmise eelnõu nr 65 SE

Tabelis 8 on toodud ettevõtete arv, millele laieneb alates 01.01.2016 kehtima hakanud raamatupidamise seadusest tulenev kohustus majandusaasta aruanne auditeerida või üle vaadata. Tabelist selgub, et selliste ettevõtete arv on 5 161. See moodustab kõikidest ettevõtetest 4,43%. Tuginedes Tabelites 7 ja 8 toodud 2013. aasta ettevõtete arvule, siis vabanes 1 335 ettevõtet auditeerimiskohustusest. See on ligikaudu 21%-ne vähenemine.

Magistritöö autor suhtub kirjeldatud muudatusse pigem kriitiliselt. Arusaadav on asjaolu, et eesmärk on vähendada ettevõtete halduskoormust. Võttes arvesse, et muudatus mõjutab ettevõtteid, kelle müügitulu oli varasemalt auditi kohustuse tekkimise jaoks minimaalselt 2 miljonit eurot ja varade maht 1 miljon eurot (kuni 31.12.2015 kehtinud seaduse põhjal), siis hindab magistritöö autor võidu halduskoormuse languselt nende ettevõtete jaoks tühiseks. Näiteks, kui ettevõtte kvalifitseerus auditikohuslaseks ning tema käive oli 2 miljonit eurot, siis 1500 eurot maksva auditi puhul on võit suhtena käibesse 0,075%. Sellest mõttest ajendatuna arvestas magistritöö autor uuringu läbiviimiseks vajaliku küsimustiku koostamisel ka auditeerimise ja ülevaatuse piirmäärade muutusega.

Audiitorettevõtja PwC poolt 2016. aastal läbiviidud uuring, keskendus arvestusala muudatustele Eestis aastatel 2004–2014 ja ühe punktina käsitleti selle uuringu raames Eestis nimetatud perioodil väljastatud audiitori järeldusotsuseid. (Arvestusala ... 2016) Lisas 7 on toodud uuringu tulemused, millest selgus, et kui 2010. aastal oli kõikidest väljastatud sõltumatu vandeaudiitori järeldusotsustest modifitseerimata 77%, siis 2014. aastal oli see näitaja juba 83%. Trend näib olevat selline, et järjest vähem on ettevõtete aruannetes väärkajastamist või audiitori töö ulatuse piiramisest tulenevaid märkuseid. Magistritöö autori hinnangul viitab see justkui sellele, et ärikultuur pareneb ja ettevõtete majandusaasta aruanded muutuvad informatsiooniallikana usaldusväärsemaks. Murekohaks peab autor seda, et kui eespool väljatoodud muudatus auditi või ülevaatuse kohustuse kohta puudutas enam kui 1300 ettevõtet, siis turu tunduvalt väiksemaks jäämise tulemusena võib väikemate audiitorettevõtjate otsuseid mõjutada järsult tugevnenud konkurentsituatsioon. Siinkohal peab magistritöö autor silmas, et audiitorettevõtjate tihedas konkurentsivõidus kliendisuhete hoidmise eesmärgil ei pruugi audiitori modifitseerimata järeldusotsus olla põhjendatud.

Tuginedes erialasele kirjandusel, saab kokkuvõtvalt järeldada, et huvigruppide infovajadus sõltub eesmärkides, mida nad soovivad saavutada. Autorid on selgitanud huvigruppide eesmärke ettevõtte majandusaasta aruande analüüsimisel, sõnastades need eesmärgid küsimustena. Seega otsivad infotarbijad vastuseid küsimustele ning vajavad selle jaoks finantsinformatsiooni. Tulenevalt sellest, et huvigruppidel on erinevad eesmärgid, siis otsuste langetamisel kasutavad nad ettevõtte majandusaasta aruande erinevaid osasid. Seda ilmestasid ka magistritöö autori poolt tutvustatud uuringute tulemused, mille järeldustest selgus, et huvigrupid kasutavad aruande erinevaid osasid.

Autorid on tõlgendanud huvigrupi mõistet sarnaselt ning on mõtestanud selle kui isiku või grupi, kellel on ettevõtte ja tema käekäigu vastu huvi. Selliselt on sõnastanud huvigrupi termini autorid nii Eestis kui ka väljaspool. Sõltuvalt sellest, kuidas huvigrupp ettevõtte suhtes paigutub, saab jaotada huvigrupid ettevõttesisesteks- ja välisteks huvigruppideks. Kõik need huvigrupid, kes on seotud ettevõtte igapäevase toimimisega, olgu need siis näiteks töötajad ja juhtkond, on sellise jaotuse poolest ettevõttesisesed huvigrupid. Kõik ülejäänud huvigrupid, keda küll ettevõtte tegevus huvitab ja mõjutab, kuid nad ei tööta või tegutse ettevõttes, on ettevõttevälised huvigrupid.

Magistritöö autori hinnangul on auditeerimise piirmäärade suurendamise fookus vale ning halduskoormuse vähendamine toob kaasa aruannete kvaliteedi languse. Kuivõrd muudatus mõjutab uuringute kohaselt ligikaudu 21% ettevõtetest, siis on autori hinnangul selle muudatuse mõju laiaulatuslik. Magistritöö autor on arvamusel, et muudatuse mõju ettevõtete halduskoormusele on pigem väike, kuid aruannete kvaliteedist tulenev mõju informatsiooni tarbijatele suur. Magistritöö esimeses osas tutvustatud uuringud ja autorite käsitlused annavad piisava teoreetilise baasi, et analüüsida magistritöö teises osas huvigruppide lõikes läbi viidud uuringu tulemusi ning hinnata informatsiooni kättesaadavusest tulenevaid võimalike kitsaskohti.

2. UURIMISTULEMUSED JA NENDE ANALÜÜS

Magistritöö teises osas tutvustab autor läbiviidud uuringu tulemusi. Autor teeb kokkuvõtte uuringu raames läbiviidud küsitlusest. Eesmärk on analüüsida küsimustikule saadud vastuseid ning teha järeldusi nii kogu valimi kui ka huvigruppide lõikes. Autor tutvustas magistritöö esimeses osas nii Eesti kui ka välismaa autorite poolt läbiviidud uuringuid. Magistritöö teises osas võrdleb autor nende uuringute tulemusi magistritöö raames läbiviidud küsitlusele saadud vastustega. Autor toob välja sarnasusi ja erinevusi uuringute tulemustes ning põhjendab ilmnevaid erinevusi. Lisaks võimaldab magistritöö raames läbiviidud uuringu tarbeks valitud huvigruppide mitmekesisus autoril teha järeldusi tunduvalt laiapõhjalisemalt. Siinkohal peab autor silmas seda, et lisaks varasemalt küsitletud huvigruppidele lisanduvad nüüd magistritöö jaoks välja valitud huvigruppide vastused.

Lisaks tutvustab autor magistritöö teises osas uuringu läbiviimiseks valitud uurimismeetodit, põhjendab selle valikut ning selgitab valimi moodustamise põhimõtteid. Autor soovib uurimismeetodi tutvustamise abil lugejale selgitada uuringu tulemuste tõlgendamiseks vajalikke aluseid. Autori hinnangul võimaldab see täpsemalt mõista magistritöö raames läbiviidud uuringu tulemuste põhjal tehtavaid järeldusi.

2.1. Uurimismeetod ja selle rakendamine

Magistritöös läbiviidava uuringu jaoks otsustas autor valida uurimismeetodiks küsitluse. Selle uurimismeetodi valimise põhjuseks oli autori soov saada vastused mitme huvigrupi lõikes ning saada vastused rohkem kui ühelt huvigrupi esindajalt. Autor valis uuringu jaoks välja 7 huvigruppi. Nendeks huvigruppideks olid:

- audiitorid,
- raamatupidajad,
- kohtunikud,
- maksuametnikud,

- maksunõustajad,
- krediidianalüütikud,
- väikeinvestorid.

Huvigruppide valikul lähtus autor lisaks isiklikule huvile ka eesmärgist, et valik oleks lai ning esindatud oleks erinevad tegevusvaldkonnad. Magistritöö autor otsustas küsitleda igast huvigrupist viit inimest. See on autori hinnangul optimaalne vastajate arv, et vastuste põhjal oleks võimalik teha objektiivseid järeldusi.

Analüüsid autorite varasemaid uuringuid ning analüüsid nende uurimismeetodite valiku kitsaskohti, otsustas magistritöö autor mitte saata küsimustikke e-posti teel, vaid kohtuda vastajatega isiklikult. Uuringu läbiviimisel selgus, et selline meetod on küll väga ajamahukas, kuid võimaldab uuringus osalejatel küsimustikus arusaamatust tekitavad kohad kohe täpsustada. Seega oli sellise meetodi rakendamise tulemuseks vastanute osatähtsus 100%. Uuringus osales kokku 35 inimest ehk viis inimest igast seitsmest huvigrupist.

Tegemist ei ole statistiliselt koostatud valimiga, vaid suunatud valimiga. Autor juhib siinkohal tähelepanu sellele, et magistritöö esimeses osas tutvustatud L. Talpase doktoritöö raames läbiviidud uuring kaasas suurusjärgus tuhat ettevõtet ning vastajate osatähtsus koguvahemik suhtes oli 10%. Magistritöö autoril ei olnud võimalik koostada valimit nii suure mahus, seega otsustas autor statistilist valimit mitte kasutada.

Küsimustiku koostamisel jaotas magistritöö autor küsimustiku tinglikult neljaks. Esmalt soovis autor, et vastajad märgiksid enda kohta üldised andmed, antud juhul tegevusvaldkond ja töökogemus selles valdkonnas. Seejärel uuris autor vastajatelt majandusaasta aruannete kasutamise eesmärke ja põhjuseid ning samuti ka sagedust, kui tihti aruandeid kasutatakse. Järgmiseks soovis autor teada saada detailsemalt, missuguseid majandusaasta aruande osasid vastaja kasutab ja kui tihti. Seejärel järgnesid küsimused info kvaliteedi ja analüüsimeetodite kohta. Täpsemalt kirjeldab autor küsimustiku koostamise põhimõtteid alapeaüks 2.2. Küsimustiku koostamisel tugines magistritöö autor osaliselt varasemalt autorite läbiviidud uuringutele. Eesmärk oli koostada küsimustik selliselt, et see oleks võimalikult hästi võrreldav varasemate uuringutega ning vastuste skaala ühtiks varasemalt läbiviidud küsimustikega. Seega on magistritöö autori hinnangul vastused võrreldavad järelduste tegemiseks.

Küsimustiku koostamisel pidas magistritöö autor oluliseks seda, et küsimustik ei muutuks vastajate jaoks koormavaks. See tähendab seda, et küsimustikule vastamine ei oleks

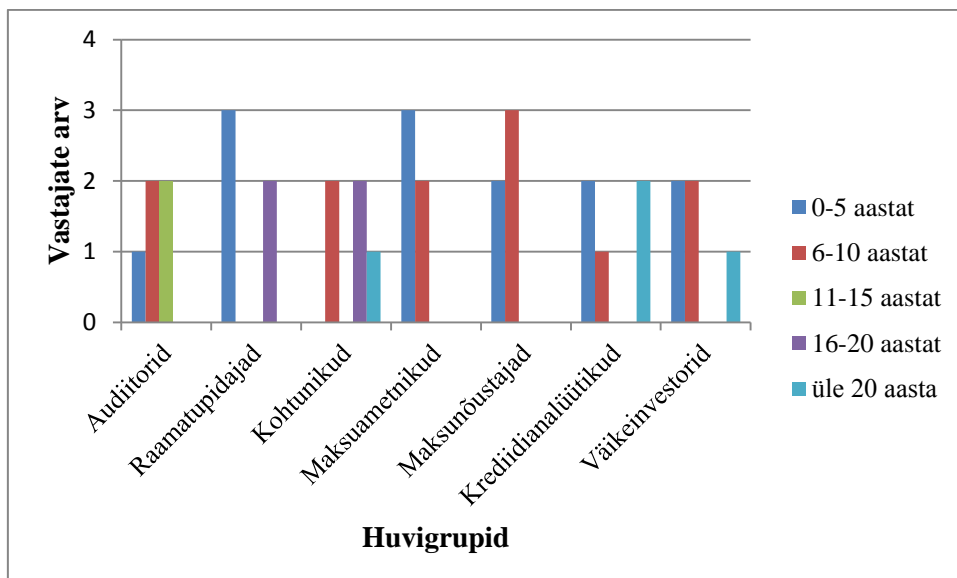
väga ajamahukas. Seega koostas autor küsimustiku, mis sisaldas 15 küsimust (Lisa 8). Kõik küsimused olid valikvariantidega ning mõnel juhul võimalusega, kus vastaja sai lisada enda vastuse, juhul kui valikuvariantide hulgas sobivat ei leidunud. Vastused on toodud Lisas 9.

Küsimustele saadud vastused sisestas autor Microsoft Excel tabelarvutusprogrammi ning vastuste kokkuvõtete esitlemiseks magistritöös koostas autor graafikud ja tabelid. Autori hinnangul on sellisel kujul esitatud kokkuvõtted paremini analüüsitavad ning tulemused lihtsamini ja selgemalt presenteeritavad.

2.2. Uurimistulemused ja nende analüüs

Esmalt tuli uuringus osalenutel märkida, millises valdkonnas nad tegutsevad. Autor koostas valimi selliselt, et uuringus osaleksid seitsme huvigrupi viis esindajat. Seega moodustasid need huvigrupid kogupopulatsioonist võrdse osatähtsuse ehk iga huvigrupp seitsmendiku. Autori jaoks oli oluline, et vastajad märgiksid tegevusvaldkonna, kus nad igapäevaselt tegutsevad, sest näiteks väikeinvestorite puhul oli tegemist erinevatel erialadel tegutsevate inimestega. Seega ei olnud tegemist elukutseliste investoritega, vaid nn hobiinvestoritega. Väikeinvestoritena osalesid uuringus arst, avaliku sektori audiitor, kaks juristi ja tootmistehnika insener.

Järgmiseks pidas autor vajalikuks uurida vastajatelt nende töökogemuse kohta märgitud valdkonnas. Sellele küsimusele vastamiseks oli jaotatud vastused 5-aastasteks perioodideks. Selgus, et 13 vastaja töökogemus on kuni viis aastat ning see moodustas kõikidest vastustest 37%. Osatähtsuselt järgmine oli vastajate töökogemus vahemikus 5–10 aastat, mis moodustas kõikidest vastustest 34%. Kokku oli selliselt vastajaid 12. Kolmandana järgnesid vastusevariandid 16–20 aastat ja enam kui 20 aastat. Sellise vastuse märkisid mõlemal juhul neli inimest ning vastuse osatähtsus oli 11% mõlemal juhul. Kõige väiksema osatähtsusega ehk 6% oli vastus 11–15 aastat, mille valis kaks vastajat. Töökogemus huvigruppide lõikes on toodud Joonisel 4.

Joonis 4. Töökogemus valdkonnas.

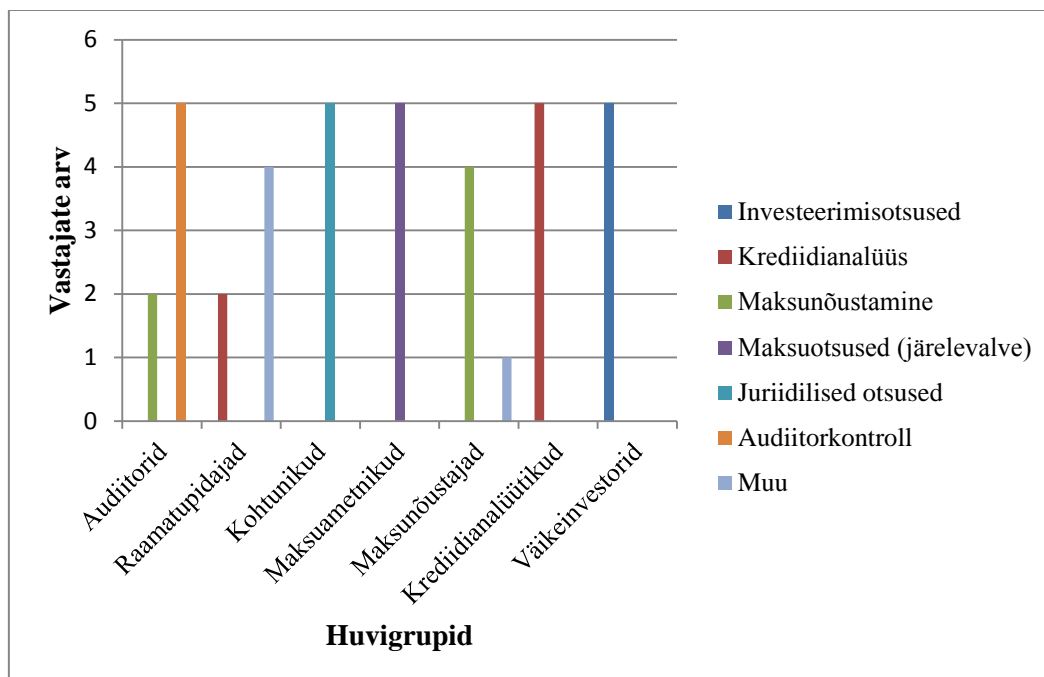
Allikas: (Autori koostatud joonis küsitluse põhjal)

Autori eesmärk oli välja selgitada, mis põhjustel uuringus osalenud majandusaasta aruandeid täpsemalt kasutavad. Kuigi autor oli koostanud valimi teadlikult konkreetsete huvigruppide lõikes ja vastused küsimustele olid osaliselt aimatavad, siis näiteks kolmanda küsimuse puhul esines vastuste hulgas mõningaid üllatusi. Küsimuse eesmärk oli välja selgitada majandusaasta aruande kasutamise põhjused. Enim valitud vastusevariant oli „krediidianalüüs“. Autor täpsustab, et krediidianalüüs on hinnang ettevõtte (või ka eraisiku) finantsseisundi ning tema maksevõimekuse kohta. Selle vastuse valisid kõik viis uuringus osalenud krediidianalüütikut ning lisaks ka kaks raamatupidajat. Selgus, et nende raamatupidajate tööülesandeks on ettevõtte juhtkonnale vajaliku sisendi andmine juhtimisarvestuseks. Seda siis täpsemalt läbi pealiskaudse krediidianalüüsi. Magistritöö autori jaoks oli see üllatav, sest autor oleks eeldanud, et juhtkond teostab sellise analüüsi ise. Raamatupidajad valisid vastuseks ka neljal korral „muu“, mis oli ka kõige sagedamini valitud variant selles huvigrupis. Selgitusena vastati, et raamatupidajad kasutavad tihtipeale majandusaasta aruandeid juhendmaterjalina. See tähendab, et võetakse eeskujuga teiste ettevõtete varasemalt koostatud majandusaasta aruannetest. Vaadatakse nii koostatud lisade detailsust kui ka arvu.

Audiitoritelt saadud vastustest selgus, et kahel juhul märgiti vastuseks „maksunõustamine“. See tähendab seda, et väiksemates audiitorbüroodes ei ole eraldi tööl maksunõustajat ning audiitor täidab seda kohustust ise.

Maksunõustajate puhul märgiti ühel juhul vastuseks „muu“. Põhjuseks oli see, et vastaja tööülesandeks ettevõttes on klientide siirdehinna dokumentatsiooni koostamine ja kontroll.

Huvigruppide lõikes on toodud majandusaasta aruannete kasutamise põhjused Joonisel 5. Põhjused miks huvigrupid majandusaasta aruandeid kasutavad on läbiviidud uuringu tulemustele tuginedes ootuspärased.

Joonis 5. Majandusaasta aruande kasutamise põhjused

Allikas: (Autori koostatud joonis küsitluse põhjal)

Neljanda küsimusena uuris magistritöö autor uuringus osalejatelt, mis eesmärkidel majandusaasta aruandeid kui informatsiooniallikaid kasutatakse. Vastustest selgus, et enim levinud põhjus kõikide vastajate hulgas oli vajadus võrrelda ettevõtete majandusnäitajaid. Selle vastuse osatähtsus kõikide vastuste suhtes oli 33%. 15 juhul valiti vastusevariandiks „muu“. Selle variandi valisid kõik audiitorid, raamatupidajad, neli maksuametnikku ning üks maksunõustaja. Audiitorid selgitasid, et majandusaasta aruandeid kasutatakse auditi planeerimisfaasis. Eesmärk on selgitada välja riskikohad, mis kaasnevad ettevõtte tegevust arvesse võttes. Näiteks hinnatakse riske, mille võivad olla põhjustanud olulisemate bilansi- või kasumiaruanderidade muutused. Samuti arvutatakse planeerimisfaasis välja auditeerimiseks vajalik olulisusemäär. Mõnel juhul täpsustasid audiitorid, et kui

majandusaasta aruannet ei ole veel koostatud, siis toimub sarnane planeerimine esialgse bilansi ja kasumiaruande põhjal.

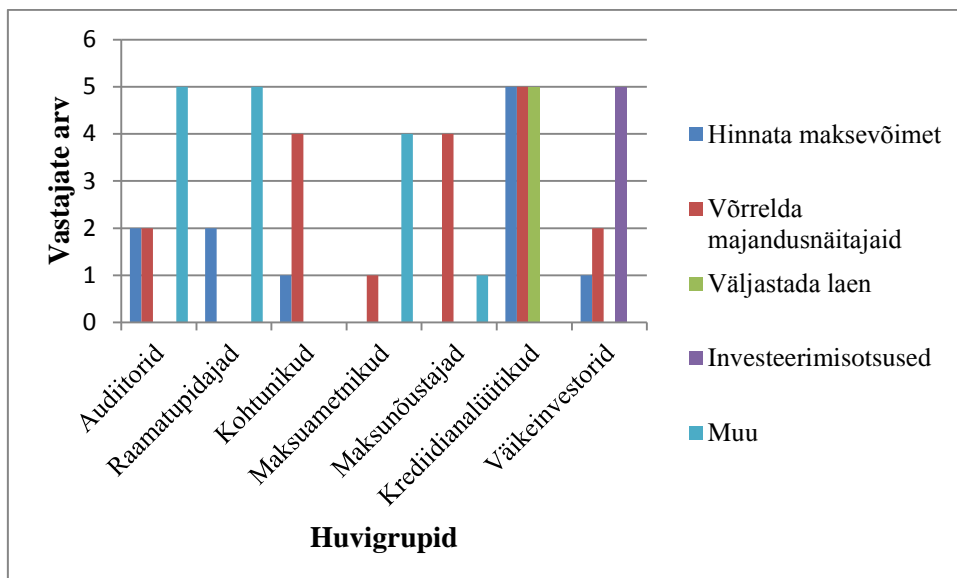
Maksunõustajatelt ja maksuametnikelt saadud selgitus variandile „muu“ oli kokkuvõtvalt põhjendatud sellega, et majandusaasta aruandeid kasutatakse tihtipeale eesmärgiga hinnata võimalikke maksuriske ja riskikohtasid üldiselt.

Raamatupidajatelt saadud selgitused andsid põhjust järeldada, et teiste ettevõtete majandusaasta aruande kasutamise eesmärgid on seotud enda ettevõtte või kliendi ettevõtte majandusaasta aruande koostamisega. See tähendab, et majandusaasta aruandeid kasutatakse abimaterjalina või eeskujuna. Eelmise küsimuse põhjal selgus, et kaks raamatupidajat, kes uuringus osalesid teostavad krediidianalüüsi. Selgus, et lisaks sellele võrdlevad nad enda ettevõtte maksevõimet teiste sarnaste ettevõtetega. Magistritöö autori hinnangul aitab selline võrdlus hinnata ettevõtete juhtkonnal (või siis raamatupidajal) laenusaamise võimalusi.

Maksevõime hindamine oli valitud variantide hulgas esinemise sageduse põhjal kolmas valik ehk 20% kõikidest vastustest. Lisaks krediidianalüütikutele, kes sellega igapäevaselt tegelevad, valis maksevõime hindamise vastuse ka kaks audiitorit, üks kohtunik ja üks väikeinvestor. Magistritöö autori hinnangul on maksevõime hindamine nendele huvigruppidele oluline sisend analüüsimaaks ettevõtte võimalike likviidsusprobleeme ja jätkusuutlikkust.

Kõige sarnasemalt vastasid küsimusele krediidianalüütikud, kelle puhul maksevõime hindamine, majandusnäitajate võrdlus ja krediidiotsuste langetamiseks vajaliku sisendi kogumine on igapäevane tööülesanne.

Majandusaasta aruannete kasutamise eesmärgid küsitluses osalenud huvigruppide lõikes on toodud Joonisel 6.

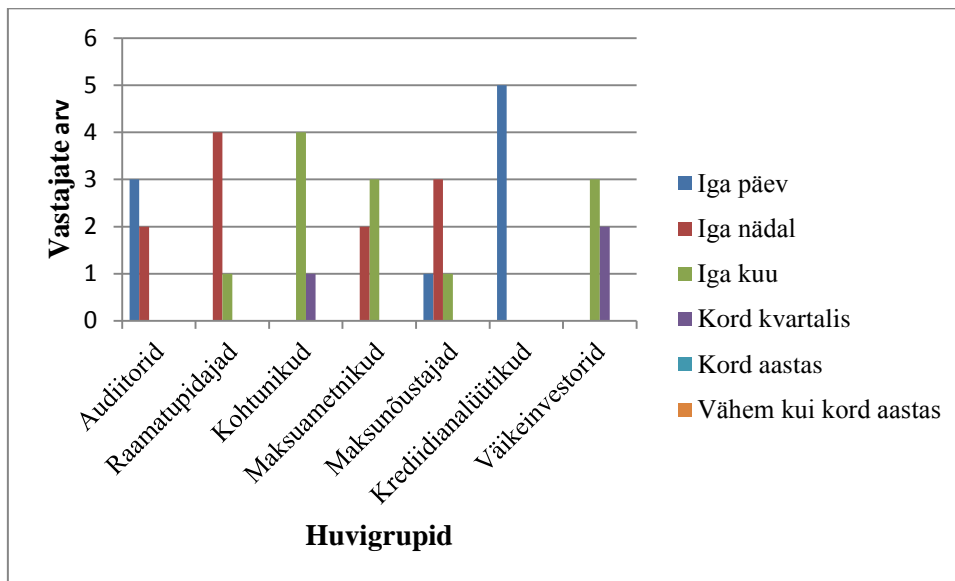

Joonis 6. Majandusaasta aruande kasutamise eesmärgid
Allikas: (Autori koostatud joonis küsitluse põhjal)

Autori jaoks oli oluline mõista, kui sageli uuringus osalejad majandusaasta aruandeid kasutavad. Magistritöö autori hinnangul on see oluline sisend analüüsimeks, kui oluline ja aktuaalne on majandusaasta aruanne huvigruppidele nende igapäevaste tööülesannete täitmisel. Näiteks kasutavad majandusaasta aruandeid igapäevaselt kõik küsitluses osalenud krediidianalüütikud. Samuti märkisid audiitorid kolmel juhul ja üks maksunõustaja, et majandusaasta aruanne on igapäevane sisend otsuste langetamiseks. Kõige sagedamini kasutavad erinevate huvigruppide vastajad majandusaasta aruandeid vähemalt üks kord kuus. Nii vastasid 12 küsitletut. Iganädalaselt kasutavad majandusaasta aruandeid 11 küsitluses osalenut. Kolmel juhul vastati, et aruannet ei kasutata sagedamini kui kord kvartalis. Kvartaalselt kasutavad kolmest vastajast kahel juhul väikeinvestorid ja ühel juhul kohtunik. Kohtunikelt saadud kommentaaride põhjal selgus, et Eestis ei ole selliseid kohtunikke, kes oleksid spetsialiseerinud igapäevaselt ainult näiteks maksuvaidluste või pankrotivaidluste lahendamisele, mis eeldaks sagedasemat majandusaasta aruannete kasutamist.

Magistritöö autori hinnangul on vastused ootuspärased. Vastustest selgus, et kord kvartalis on minimaalne sagedus, kui uuringus osalenud majandusaasta aruandeid kasutavad. Seega selgus selle küsimuse puhul, et uuringus osalejad on sagedased majandusaasta aruannete kasutajad ning autori hinnangul võiks see olla järgmiste vastuste analüüsimisel oluline tegur. Autor on arvamisel, et mida tihedamini vastajad majandusaasta aruandeid kasutavad, seda usaldusväärsemad on magistritöö raames läbiviidavas uuringus osalenute vastused. Ehk vastajate hinnang ja vastused küsimustele tuginevad suurele kogemusele.

Vastused viiendale küsimusele on toodud huvigruppide lõikes Joonisel 7.

Joonis 7. Majandusaasta aruande kasutamise sagedus

Allikas: (Autori koostatud joonis küsitluse põhjal)

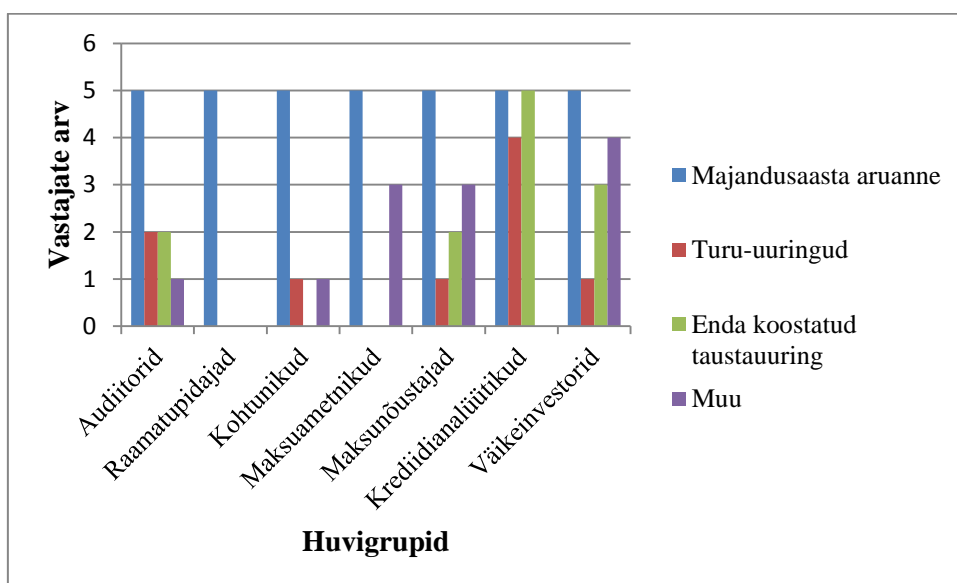
Järgnevalt küsis autor uuringus osalejatelt informatsiooniallikate kohta, kust otsustamiseks vajalik informatsioon saadakse. Ootuspäraselt selgus, et kõikide huvigruppide jaoks on majandusaasta aruanne peamiseks informatsiooniallikaks. Teiste valikuvariantide osas läksid vastused huvigruppide lõikes lahku. Näiteks selgus, et nelja huvigrupi esindajad koguvad ettevõtte kohta informatsiooni ja koostavad selle põhjal ettevõtete kohta taustauuringu. Selliselt käituvad uuringus osalenud audiitorid, maksunõustajad, krediidianalüütikud ja väikeinvestorid. Näiteks viiest krediidianalüütikust viis kasutavad enda koostatud taustauuringut. Taustauuringu vastusevarianti valiti uuringus osalenute poolt 12 korral. Sama palju kordi valiti vastusevariandiks „muu“. Näiteks valisid vastusevariandi „muu“ neli väikeinvestorit viiest. Vastuse täpsustusest selgus, et investorid kasutavad sageli lisaks majandusaasta aruandele ka ettevõtte poolt börsile esitatud infot. Sinna hulka kuuluvad kvartaalsed finantsaruanded ja samuti börsile antavad kommentaarid. Investorid märkisid veel, et väga oluline informatsioon tuleb erinevatest finantsfoorumitest, mis koondavad investeerimishuvilisi ning mille kaudu toimub arutelu finantsturgudel toimuva osas.

Maksunõustajatelt saadud kommentaaridest selgus, et ettevõtted esitavad neile lisaks majandusaasta aruandele ka muud olulist informatsiooni, näiteks siirdehindade dokumentatsiooni. Maksuametnike sõnul on oluline informatsiooniallikana kasutusel Maksu-

ja Tolliameti sisesed andmebaasid. Lisaks selgus, et et Maksuameti ja kohtute tiheda koostöö tulemusena jõuab muu informatsioonina kohtunike kasutusse maksuhalduri kogutud teave seoses maksumenetlusega.

Küsimusele saadud vastustest selgus, et huvigrupid kasutavad lisaks majandusaasta aruandele ka muid informatsiooniallikaid. Samas ei märkinud mitte ükski uuringus osalenud raamatupidajatest lisaks majandusaasta aruandele ühtegi muud informatsiooniallikat. Magistritöö autori hinnangul saab vastustest järeldada, et huvigruppide jaoks ei ole majandusaasta aruanne otsuste langetamiseks piisav allikas. Kuid siiski on see oluline informatsiooniallikas, kuna kõikide huvigruppide esindajad märkisid selle vastusena. Oluline on ka saadud sisend selle kohta, kuidas täiendav informatsioon saadakse ehk, missugusele huvigrupile esitatakse informatsioon ettevõtte poolt ning kes kogub informatsiooni ise kokku.

Vastused kuuendale küsimusele on toodud huvigruppide lõikes Joonisel 8.

Joonis 8. Põhilised infoallikad, mille põhjal huvigrupid otsuseid langetavad
Allikas: (Autori koostatud joonis küsitluse põhjal)

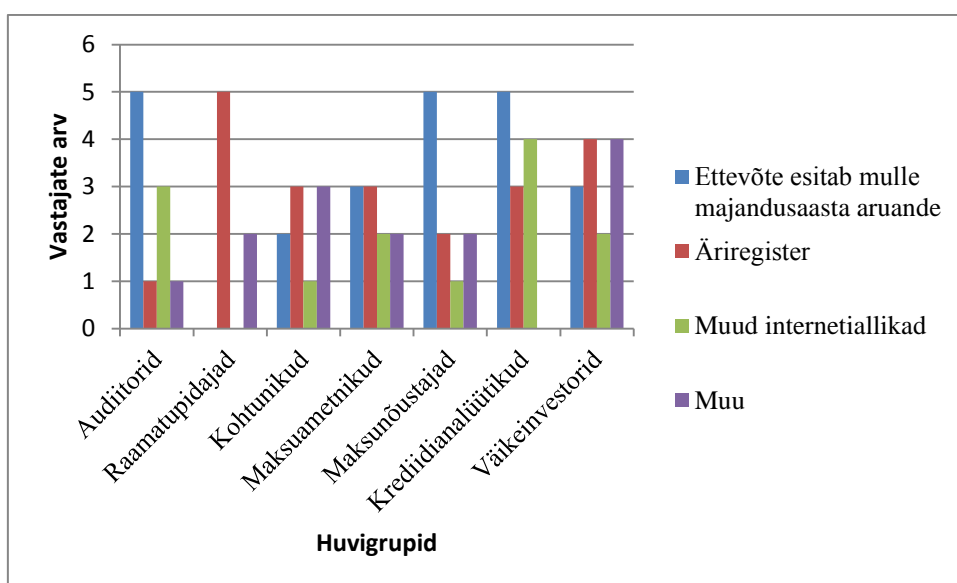
Kõikide huvigruppide jaoks ei ole informatsiooni kogumine ühtmoodi lihtne. Järgmise küsimusega uuris magistritöö autor, kuidas huvigruppide esindajad enda jaoks vajaliku informatsiooni kätte saavad. Selgus, et 23 uuringus osalenut saavad majandusaasta aruande ettevõtte käest ehk ettevõtte ise esitab neile selle. Nii vastasid kõik audiitorid, maksunõustajad ja krediidianalüütikud. Ka kolm väikeinvestorit vastasid, et ettevõtte esitab neile majandusaasta aruande. Siinkohal peeti silmas, et mõnedel börsil noteeritud ettevõtetel on kombeks saata investoritele majandusaasta aruanne e-maili teel kohe kui see auditeeritud

saab. Väikeinvestoritelt saadud kommentaaridest selgus, et kui kasutatakse teiste ettevõtete majandusaasta aruandeid, siis need saadakse Äriregistrist. Need on vajalikud näiteks enda koostatava turu- ja taustauuringu jaoks. 21 juhul vastati, et vajalik informatsioon saadakse Äriregistrist. Siinkohal peeti silmas nii majandusaasta aruannet kui ka informatsiooni juhatuse ja omanike kohta.

Kohtunike poolt toodi kommentaarina esile oluliste informatsiooniallikatena erinevad registrid. Näiteks töötamise-, väärtpaberi-, kinnistus- ja liiklusregister. Muude informatsiooniallikatena nimetati veel asutusesiseseid andmebaase. Lisaks mainiti erinevate huvigruppide lõikes kokku seitsmel juhul, et ettevõtte esitab küsimise peale täiendava vajamineva informatsiooni. Näiteks vastasid nii kaks maksunõustajat ja kaks maksuametnikku.

Muude internetiallikatena, mida valiti 13 juhul, kasutatakse erinevat mittefinantsinformatsiooni, mida kogutakse näiteks avalikest andmebaasidest ning samuti erinevate meediakanalite internetiversioonidest.

Vastused seitsmendale küsimusele on toodud huvigruppide lõikes Joonisel 9.

Joonis 9. Põhilised võimalused informatsiooni hankimiseks
Allikas: (Autori koostatud joonis küsitluse põhjal)

Järgmiseks küsis magistritöö autor uuringus osalenutelt, missuguseid majandusaasta aruande osasid nad kasutavad ja kui sageli. Küsimuse koostamisel oli autor valinud välja olulisimad ja enim levinud aruande osad. Vastused olid jaotatud kolmeks ehk iga aruande osa

juures tuli uuringus osalejale märkida, selle kasutamise sagedus vastavalt „sageli“, „mõnikord“ või „mitte kunagi“. Vastuste analüüsimiseks omistas autor igale vastusevariandile arvvaartuse. Vastusevariant „sageli“ võrdsustus väärtusega kolm, „mõnikord“ väärtusega kaks ja variant „mitte kunagi“ võrdsustus väärtusega üks. Kasutades tabelarvutusprogrammis Excel funktsiooni „*average*“, arvutas autor iga huvigrupi vastuste põhjal välja kaalutud keskmise tulemuse. Autor otsustas, et kõikide huvigruppide vastuseid arvesse võttes on kõige informatiivsem arvutada huvigruppidele saadud kõikide vastuste kaalutud keskmine. Seega on Tabelis 9 järjestatud majandusaasta aruande osade kasutamise kaalutud keskmine sagedus kõikide huvigruppide vastuseid arvesse võttes. Tabelis esimesel kohal on see aruande osa, mida huvigrupid kasutavad enda otsuste langetamisel kõige sagedamini ning viimasel kohal aruande osa, mida kasutatakse kõige harvemini.

Vastustest selgus, et kõige sagedamini kasutatavad majandusaasta aruande osad on sõltumatu audiitori aruanne ja tegevusaruanne. Need väited hinnati kõigi seitsme huvigrupi poolt kõige sagedamini kasutatavateks osadeks majandusaasta aruandes. Magistritöö autorile ei olnud vastused ootuspärased. Autor oli arvamisel, et kõige sagedamini kasutatakse pigem kasumiaruande osasid, kuid selgus, et hoopis mittefinantsinformatsiooni sisaldavad aruande osad osutusid enim kasutatavateks. Kasutamise sagedusena järgnesid võrdse hinde saanud neli aruande osa. Nendeks olid „müügitulu“ rida kasumiaruandes, informatsioon omakapitali kohta ning finantsseisundi ja –tulemuse aruannete täpsustavad lisad. Üllatuslikult esines kuue kõige sagedamini kasutatava aruande osa hulgas ainult üks finantstulemuse aruande rida (müügitulu). Finantstulemuse aruande rida „müüdnud toodangu kulu“, mis oli kõikide vastuste hulgas alles seitsmendal kohal, oli uuringus osalenute vastuste põhjal järgmine finantstulemuse aruande rida, mida pärast „müügitulu“ kasutatakse. Finantsseisundi aruande osadest oli enim kasutatavana märgitud rida „omakapital“ ning sellele järgnes „laenukohustuste“ rida, mis oli kõikide vastuste hulgas alles üheksandal kohal.

Kolme kõige kõrgema hinnangu (kokku kuus aruande osa, mille puhul kasutamise sagedused olid osaliselt samad) põhjal jääb vastuseid analüüsides silma, et kuigi kõiki vastuseid arvestades on tegemist enim kasutatava aruande osadega, siis huvigruppide lõikes võib näha hälvimist kogupopulatsioonist. Näiteks rida „müügitulu“ puhul vastasid raamatupidajad neljal juhul viiest, et kasutavad seda mõnikord ning ühel juhul mitte kunagi, kuid näiteks nelja huvigrupi kõik esindajad kasutavad seda osa sageli. Kuna see on silmatorkav kõrvalekalle teiste huvigruppide vastusest, siis siinkohal täpsustab autor, et

raamatupidajatelt saadud vastustest selgus, et ennekõike kasutavad nad teiste ettevõtete aruandeid eeskujuna ja juhendina, et koostada enda ettevõttes majandusaasta aruanne. Autor on arvamusel, et rida „müügitulu“ on aruande koostamisel pigem lihtne osa ning seega ei pea raamatupidajad vajalikuks seda teistest aruannetest täpsemalt uurida.

Oluline kõrvalekalle tekkis maksuametnikelt saadud vastustest seoses finantsseisundi ja -tulemuse aruande täpsustavate lisade osa puhul. Selgus, et mõlema rea puhul vastasid kolm maksuametnikku viiest, et ei kasuta mitte kunagi majandusaasta aruandes toodud lisasid ning kaks maksuametnikku kolmest vastas, et nad kasutavad lisasid mõnikord. Autor järeldab, et maksuametnike jaoks on järelikult olulisemad põhjaruannetes kajastatavad koondsummad kui nende summade detailne lahtikirjutus.

Kõige harvemini kasutatavaks majandusaasta aruande osaks hindasid vastajad omakapitali vastavuse Eesti Vabariigi äriseadustikule. Järgnes sellele finantssuhtarvude osa ning viitvõlad. Kuigi kõikide vastajate koondhinnangu põhjal olid need kolm kõige harvemini kasutatavat majandusaasta aruande osa, siis mõni uuringus osalenud huvigrupp hindas need sageli kasutatavateks. Audiitorite vastustest selgus, et nii finantssuhtarvud kui ka omakapitali vastavus Eesti Vabariigi äriseadustikule on neile olulised aruande osad ning neid kasutatakse sageli. Magistritöö autori antud väärtuste põhjal kujunes nende kahe aruande osa hindeks „kolm“ ehk kõik selle huvigrupi vastajad kasutavad neid osi sageli.

Autor soovib tähelepanu juhtida vastusevariandile „EBITDA“. Selgus, et ainult krediidianalüütikud täies koosseisus, kes uuringus osalesid, kasutavad seda näitajat sageli. Autori hinnangul võib siinkohal eeldada, et kuna kulumieelne ärikasum ei ole eraldi reana finantsaruannetes välja toodud ning see tuleb arvutada, siis kõikide huvigruppide teadmised ja oskused ei ole selle arvutamiseks piisavad. Kui ettevõttel amortisatsioonikulu ei ole ning ärikasum võrdub EBITDA-ga, siis eeldatavasti vastaksid enamus huvigruppide esindajad, et nemad „EBITDA“ rida ei kasutata, kuid „ärikasumi“ rida kasutavad. Võib-olla sellest tulenevalt on Tabelis 9 järjestatud vastustest ärikasum eespool kui EBITDA.

Huvigruppide lõikes on toodud vastused Tabelis 9.

Tabel 9. Enim kasutatavad finantsaruennete osad

Näitaja	Auditorid	Raamatupidajad	Kohtunikud	Maksuametnikud	Maksunõustajad	Krediidianalüütikud	Väikeinvestorid	KAALUTUD KESKMIINE
Sõltumatu audiitori aruanne	3,00	2,60	2,80	2,40	2,00	3,00	2,60	2,63
Tegevusaruanne	3,00	2,80	2,80	2,00	2,00	3,00	2,80	2,63
Müügitulu	3,00	1,80	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,54
Omakapital	3,00	2,00	2,60	1,80	2,60	3,00	2,80	2,54
Finantsseisundi aruande olulisemate ridade täpsustavad lisad	3,00	2,80	2,40	1,40	2,40	3,00	2,80	2,54
Finantstulemuse aruande olulisemate ridade täpsustavad lisad	3,00	2,80	2,40	1,40	2,40	3,00	2,80	2,54
Müüdnud toodangu kulu	3,00	1,40	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,49
Tööjõukulu	3,00	1,40	3,00	2,20	2,20	3,00	2,40	2,46
Laenukohustused	3,00	2,00	2,60	1,80	2,00	3,00	2,80	2,46
Ärikasum (-kahjum)	3,00	1,40	2,80	1,80	1,60	2,80	2,80	2,31
Puhaskasum (-kahjum)	3,00	1,40	2,80	1,80	2,00	2,20	3,00	2,31
Põhivara kokku	3,00	1,20	2,60	1,60	1,60	3,00	3,00	2,29
Käibevara kokku	3,00	1,20	2,60	1,60	1,60	3,00	2,80	2,26
Erakorralise tulu ja kulu read	3,00	1,20	2,20	1,80	1,80	3,00	2,80	2,26
Brutokasum (-kahjum)	2,60	1,40	3,00	1,00	1,80	3,00	2,80	2,23
Tegevuskulu	3,00	1,20	3,00	1,20	1,60	3,00	2,40	2,20
EBITDA	2,20	1,80	2,80	1,00	1,60	3,00	2,60	2,14
Võlad ja ettemaksud	2,20	2,00	2,60	1,80	1,40	3,00	1,80	2,11
Rahakäive põhitegevusest	2,00	2,00	2,00	1,60	1,40	3,00	2,80	2,11
Rahakäive investeerimistegevusest	2,00	2,00	2,00	1,60	1,40	3,00	2,80	2,11
Rahakäive finantseerimistegevusest	2,00	2,00	2,00	1,60	1,40	3,00	2,80	2,11
Arvestuspõhimõtted	3,00	2,80	2,20	1,40	1,80	2,00	1,40	2,09
Depretsatsioon, amortisatsioon ja põhivara väärtuse vähenemine	3,00	1,00	3,00	1,00	1,60	3,00	1,80	2,06
Viitvõlad	2,00	1,00	2,40	2,40	2,40	2,60	1,40	2,03
Finantssuhtarvud	3,00	1,40	2,40	1,20	1,60	1,20	2,80	1,94
Omakapitali vastavus Eesti Vabariigi äriseadustikule	3,00	1,00	1,40	2,00	1,20	2,60	1,60	1,83

Allikas: Autori koostatud tabel küsitluse põhjal

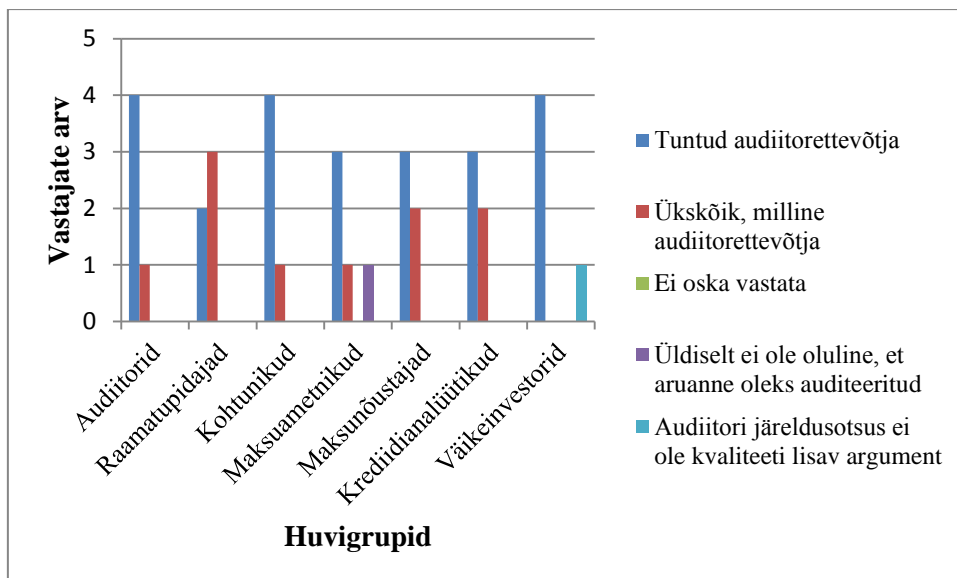
Magistritöö esimeses osas tutvustas autor doktorant L.Talpase uuringut, mille tarbeks läbiviidud küsimustik hõlmas sama küsimust. Magistritöö autori hinnangul on paslik võrrelda kahe uuringu tulemusi. L. Talpase doktoritöö (vt Lisa 6) ja magistritöö tulemuste võrdlusest selgub, et viiest enim kasutatavast majandusaasta aruande osast kattub kahes uuringus ainult üks, milleks on „müügitulu“ rida. Kui L. Taplase uuringu tulemusena oli see enim kasutatav aruande osa, siis magistritöö raames läbiviidud küsimustiku tulemusena kolmas tulemus. Huvitava tähelepanekuna toob autor esile, et magistritöö raames läbiviidud uuringu tulemusena kaks enim kasutatavat aruande osa ei olnud doktoritöö raames läbiviidud uuringus kümne kõige sagedamini kasutatava aruande osa hulgas.

Kolme kõige harvemini kasutatava majandusaasta aruande osa puhul kattus kahe uuringu tulemustes ainult rida „viitvõlad“. Kui L. Talpase doktoritöö uuringu tulemustest selgus, et lisaks viitvõlgadele on kõige harvemini kasutatavad osad veel arvestuspõhimõtted ning erakorralise tulu ja kulu read, siis magistritöö raames läbiviidud uuringu tulemustes hinnati need osad olulisemaks ning sagedamini kasutatavateks.

Magistritöö autori hinnangul erinevad tulemused uuringusse kaasatud huvigruppide valikust tulenevalt. Siinkohal peab autor silmas, et magistritöö raames läbiviidud uuringus osales rohkem erinevate huvigruppide esindajaid ning kuna huvigruppide langetatavad otsused ei ole samad, siis erineb ka vajaminev informatsioon. Seega kasutavad huvigrupid majandusaasta aruande erinevaid osasid enda jaoks vajalike otsuste langetamiseks.

Magistritöö autori huvi oli välja selgitada, kas aruandele usaldusväarsuse lisamiseks on vajalik aruandeid auditeerida ning kas see on vastajate hinnangul oluline. Vastustest selgus, et kokkuvõtvalt on erinevate huvigruppide esindajad arvamusel, et audiitori järeldusotsus lisab majandusaasta aruandele usaldusväarsust. Nii vastasid 33 uuringus osalenut 35-st. Nendest 23 juhul märgiti vastusena, et usaldusväarsus tekib juhul kui auditeerinud on tuntud audiitorettevõtja. Kümne vastaja hinnangul ei kaota aruanne usaldusväarsust, kui selle on auditeerinud mõni vähemtuntud audiitorettevõtja.

Ühel juhul vastas maksuametnik, et tema jaoks ei ole oluline, et aruanne oleks auditeeritud. Magistritöö autori hinnangul oli kõige intrigeerivam ühelt väikeinvestorilt saadud vastus, et audiitori järeldusotsus ei ole kvaliteeti lisav argument. Investor täpsustas, et varasemalt on ka väga suurte ettevõtete puhul audiitorid eksinud või teadlikult ebaõigesti ettevõtte majandusaasta aruannet auditeerinud. Näitena tõi ta välja kurikuulsa Enroni skandaali. Huvigruppide lõikes on vastused üheksandale küsimusele toodud Joonisel 10.

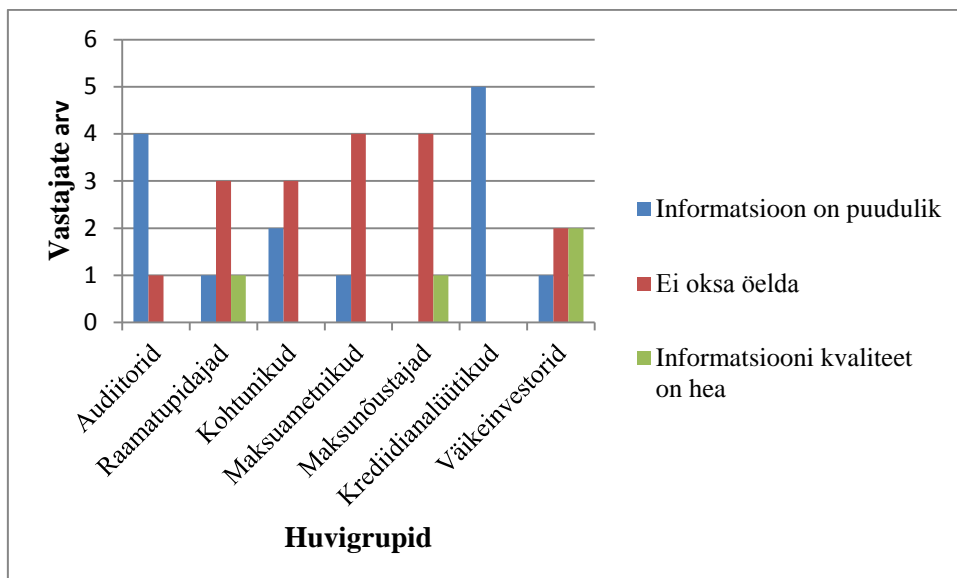

Joonis 10. Audiitori järelalusotsus kui usaldusväärsus lisav argument
Allikas: (Autori koostatud joonis küsitluse põhjal)

Järgnevalt uuris autor, kas majandusaasta aruannetes kajastatav informatsioon, mis tugineb juhtkonna hinnangutele, on küsitluses osalejate arvates piisavalt selgelt ja detailselt kajastatud. Selle vastuse puhul ilmnis, et 17 vastajat valisid vastusevariandi „ei oska öelda“. Magistr töö autori hinnangul on põhjus selles, et osade huvigruppide esindajad ei pööra sellele tähelepanu või ei oma päris täpset arusaama, et teatud majandusaasta aruande osade puhul on tegemist juhtkonna hinnangutele tugineva informatsiooniga.

Kui vaadata vastuseid huvigruppide lõikes, selgub, et krediidianalüütikud ja neli audiitorit on vastanud, et informatsioon praegusel kujul on puudulik. Magistr töö autori hinnangul on nende huvigruppide puhul tegemist vilunumate majandusaasta aruannete kasutajatega. Siinkohal peab autor silmas, et nende huvigruppide puhul valis ainult üks audiitor vastuse „ei oska öelda“ ning ülejäänud valisid „informatsioon on puudulik“. Autor on ka arvamisel, et nendele huvigruppidele tähendab juhtkonna hinnangutel tugineva informatsiooni väärkajastamine suuremat riski langetada valesid otsuseid, kui teiste huvigruppide puhul. Neli vastajat on arvamisel, et praegusel kujul kajastatav informatsioon on piisavalt selge ja detailne.

Vastused kümnendale küsimusele on toodud huvigruppide lõikes Joonisel 11

Joonis 11. Juhtkonna hinnangutele tuginev indormatsioon
Allikas: (Autori koostatud joonis küsitluse põhjal)

Järgnevalt uuris autor vastajatelt, kas ja missugust analüüsimeetodit majandusaasta aruande analüüsimisel kasutatakse. Samuti selgitati küsimuse abil välja, kui tihti analüüsimeetodit kasutatakse. Analüüsimeetoditena pakkus autor välja suhtarvu- ja trendianalüüsi kui kaks enim levinud meetodit ning jättis kolmanda võimalusena vastajatel lisada mõni muu nende poolt kasutatav meetod.

Vastustest selgus, et suhtarvuanalüüsi kasutamise osas jaotuvad vastajad ühtlaselt kolme vastusevariandi vahel. Sageli kasutavad suhtarvuanalüüsi 12 vastanut, sealhulgas kõik viis uuringus osalenud krediidianalüütikut, neli väikeinvestorit, kaks audiitorit ning üks kohtunik. Mõnikord, kuid mitte alati kasutavad suhtarvuanalüüsi kolm audiitorit ja maksunõustajat, üks audiitor, üks kohtunik, üks maksuametnik ja üks investor ehk kokku 10 vastanut. Mitte kunagi ei kasuta analüüsimeetodina suhtarvuanalüüsi kokku 13 inimest, nende hulgas neli raamatupidajat ja maksuametnikku, kolm kohtuniku ja kaks maksunõustajat. Autori hinnangul sõltub suhtarvuanalüüsi kasutamine sellest, kui head teadmised ja laialdased oskused analüüsi läbiviijal on ehk tegemist on pigem keerulise meetodiga, mille tulemuste õige tõlgendamine nõuab head erialast teadmist.

Autori hinnangul on nendest kahest analüüsimeetodist lihtsam trendianalüüs. Sama kinnitasid ka saadud vastused. Uuringus osalenutest 16 kasutavad trendianalüüsi sageli. Nende hulgas on viis krediidianalüütikut ja audiitorit, neli investorit ning üks raamatupidaja ja kohtunik. Mõnikord kasutavad trendianalüüsi neli raamatupidajat, neli kohtuniku, neli

maksunõustajat, kaks maksuametnikku ning üks investor. Samas leidis ka vastajate hulgas neid, kes ei kasuta trendianalüüsi mitte kunagi. Nendeks olid kolm maksuametnikku ja üks maksunõustaja.

Autor lisab, et vastanutelt saadi kommentaaridena informatsiooni, et tihtipeale hinnatakse aruandes kajastatud selle põhjal, kas see on eluliselt usutav. Kuna seda ei peetud eraldi analüüsimeetodiks, vaid hinnanguks, siis seda ei märgitud ka vastusevariandi „muu“ hulka. Vastusevariandi „muu“ ei kasutanud ükski 35-st uuringus osalenud huvigrupi esindajast.

Vastustest selgus, et suhtarvuanalüüsi, mis on magistritöö autori hinnangul keeruline meetod, ei kasuta kolmandik uuringus osalenutest ning vähemal või rohkemal määral kasutab seda meetodit 22 küsimustikule vastanut. Samas kasutavad 31 uuringus osalenut lihtsamat meetodid, milleks on trendianalüüs. Seda ei kasuta ainult neli uuringus osalenut.

Vastused analüüsimeetodite lõikes on toodud Tabelis 10.

Tabel 10. Kasutatavad analüüsimeetodid

Analüüsimeetod	Mitte kunagi	Mõnikord	Sageli
Suhtarvuanalüüs	13	10	12
Trendianalüüs	4	15	16
Muu..... (täpsustage)	35	0	0

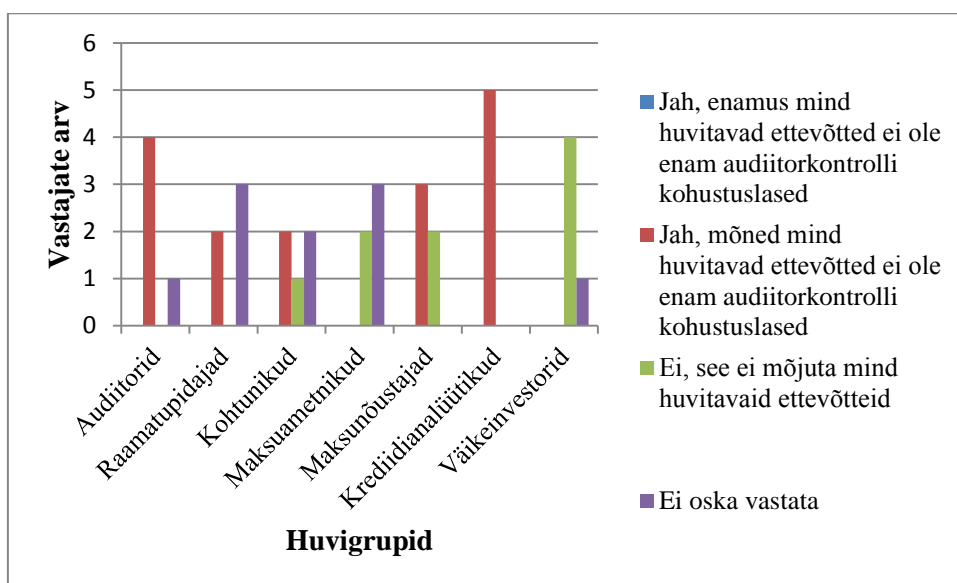
Allikas: Autori koostatud tabel küsitluse põhjal

2016. aastal viidi sisse muudatus audiitorkontrolli piirmäärade suurendamiseks. Magistritöö autori hinnangul on see oluline muudatus ning selle tulemusena langeb esitatavate majandusaasta aruannete kvaliteet. Autori hinnangul ei ole piirmäärade tõstmine oluline võit nendele ettevõtetele, kes enam kohustuslikku majandusaasta aruande auditeerimist läbi viima ei pea. Küll aga on autor arvamusel, et infotarbijad peavad arvestama majandusaasta aruannete kvaliteedi langusega ning informatsiooni kättesaamise halvenemisega. Autor tutvustas uuringut, mille tulemusena vabaneb suurusjärgus 1300 ettevõtet auditeermiskohustusest või kohustusest majandusaasta aruanne lasta audiitoril üle vaadata. Seega paluti uuringus osalejatel vastata küsimusele, mille tulemusena selgub, kui paljusid huvigruppide esindajaid sisseviidud muudatus mõjutab.

Selgus, et kõiki huvigruppe arvesse võttes mõjutab sisseviidud muudatus uuringus osalenuid osaliselt. Selliselt vastasid kõik krediidianalütikud, neli audiitorit, kolm

maksunõustajat ja kaks raamatupidajat ning kohtunikku. Samas vastas 9 uuringus osalejat, et neid huvitavaid ettevõtteid auditeerimise piirmäärade suurenemine ei mõjuta. Sellisel arvamusel olid neli väikeinvestorit, kaks maksuametnikku ja maksunõustajat ning üks kohtunik. Kümme vastajat ei osanud selle küsimusele vastata. Magistritöö autori hinnangul ei ole selle muudatuse mõju veel kõikide huvigruppide ni jõudnud. Autor on arvamusel, et kui muudatuse mõju pikemalt kestnud on, saavad ka hetkel vastata mitte osanud infotarbijad sellele küsimusele vastuse anda. Küsimusele saadud vastustest selgus, et mitte ükski huvigrupi esindajatest ei hinda mõju sedavõrd laiaks, et auditeerimise piirmäärade tõus mõjutaks kõiki neid huvipakkuvaid ettevõtteid.

Vastused 12. küsimusele on toodud huvigruppide lõikes Joonisel 12.

Joonis 12. Auditeerimise piirmäärade tõstmise mõju

Allikas: (Autori koostatud joonis küsitluse põhjal)

Järgmiseks küsis magistritöö autor uuringus osalenutelt, kas ja kui tihti nad majandusaasta aruandes kajastatud informatsiooni puudulikuks peavad. Eesmärk oli välja selgitada majandusaasta aruannete osade lõikes puudulikult esitatud informatsioon ning selle puudulikult esinemise sagedus.

Hinnates tiitellehel kajastatud, vastasid 20 uuringus osalenut, et ei oska sellele küsimusele vastata. Autori hinnangul ilmselt ei pöörata tiitellehele enamasti tähelepanu, kui kontrollitakse ettevõtte nime ja aruande perioodi. Samas leidsid viis vastanut, et nemad on puutunud mõnikord kokku majandusaasta aruannetega, mille tiitelleht sisaldab valesti

kajastatud informatsiooni. Ootuspäraselt olid neist viiest vastanust kolm audiitorid ning kaks maksuametnikud. Kümme vastanut märkisid, et tiitelleht ei sisalda mitte kunagi vääralt kajastatud infot. Nii arvasid kolm raamatupidajat, kaks maksuametnikku ja ülejäänud viie huvigrupi puhul üks vastanu igast huvigrupist.

Tegevusaruande puhul vastasid üheksa uuringus osalenut, et informatsioon on sageli kajastatud puudulikult. Nii vastasid kolm audiitorit, kaks maksuametnikku ja krediidianalüütikut ning üks raamatupidaja ja kohtunik. Suurima osatähtsusega oli vastajate hulk, kes vastasid, et tegevusaruandes on informatsioon mõnikord puudulikult kajastatud. Selliselt vastas igast huvigrupist kaks kuni neli inimest. Küsimusest üheksa selgus, et tegevusaruanne on üks enim kasutatavatest majandusaasta aruande osadest ning selgub, et 29 vastanut 35-st leiab, et tegevusaruandes on informatsioon puudulikult kajastatud. Samas vastasid kaks investorit, et tegevusaruandes ei ole mitte kunagi informatsioon puudulikult esitatud. Kolm maksuametnikku ja üks kohtunik ehk kokku neli vastanut ei osanud sellele küsimusele vastata.

Põhiaruannetes kajastatava finantsinformatsiooni osas vastasid kaheksa uuringus osalenut, et informatsioon on esitatud puudulikult. Nii vastasid kolm krediidianalüütikut, kaks maksunõustajat ja audiitorit ning üks raamatupidaja. Kõige suurema osatähtsusega arvamus oli, et põhjaruannetes esitatud finantsinformatsioon on mõnikord puudulikult kajastatud. Sellisele arvamusele jäid kaks kuni neli vastatnut igast huvigrupist. Kaks investorit leidsid, et see informatsioon ei ole mitte kunagi puudulikult kajastatud ning üks kohtunik ja kaks maksuametnikku ei osanud sellele küsimusele vastata. Kokkuvõtvalt hindasid 30 uuringus osalenut, et finantsinformatsioon põhjaruannetes on vähemalt mõnikord olnud puudulikult esitatud.

Finantsinformatsioon lisades on sageli puudulikult esitatud kuue vastanu arvates. Nii hindasid informatsiooni kolm krediidianalüütikut, kaks audiitorit ja üks raamatupidaja. Sarnaselt finantsinformatsioonile põhjaruannetes, vastasid 21 uuringus osalenut, et lisades kajastatud finantsinformatsioon on mõnikord puudulikult esitatud. Niimoodi arvasid iga huvigrupi kaks kuni neli vastanut. Ühe investori hinnangul ei ole lisades esitatud finantsinformatsioon olnud mitte kunagi puudulik. Küsimusele ei osanud vastata kolm kohtunikku, kaks maksuametnikku ja üks maksunõustaja. Kokkuvõtvalt hindasid 27 uuringus osalenut, et on kokkupuutunud majandusaasta aruannetega, mille lisades toodud finantsinformatsioon on puudulikult esitatud. Lisaks jättis autor vastajatele võimaluse lisada

omalt poolt aruande osasid, mis on nende hinnangul puudulikult kajastatud. Üks raamatupidaja märkis, et arvestuspõhimõtted on tema hinnangul sageli puudulikult esitatud.

Vastused majandusaasta aruande osade lõikes on toodud Tabelis 11.

Tabel 11. Puudulikult esitatud informatsioon majandusaasta aruandes

Aruande osa	Ei oska vastata	Mitte kunagi	Mõnikord	Sageli
Tiitelleht (üldinformatsioon)	20	10	5	0
Tegevusaruanne	4	2	20	9
Finantsinformatsioon põhjaruannetes	3	2	22	8
Finantsinformatsioon lisades	7	1	21	6
Muu (täpsustage)	34	0	0	1

Allikas: Autori koostatud tabel küsitluse põhjal

Järgmiseks uuris autor uuringus osalenutelt, kust leitakse puuduolev informatsioon, mida majandusaasta aruannetes kajastatud ei ole, kuid mis on vajalik otsuste langetamiseks. Selgus, et küsitluses osalenud huvigruppidel on puuduoleva informatsiooni saamiseks mitmesuguseid allikaid. 21 juhul vastasid küsitluses osalenud, et tekkinud küsimuste lahendamiseks kontakteerutakse ettevõttega. Selle vastuse märkisid küsimustikus kõik huvigrupid välja arvatud raamatupidajad. Autori hinnangul kontakteeruvad ettevõttega need huvigrupid, kellel on vajadus, aga ka võimalus. Selle vastuse puhul ilmnas, et kõik audiitorid ja krediidianalüütikud, kes küsitluses osalesid, samuti neli maksunõustajat ja maksuametnikku ning kolm kohtunikku kontakteeruvad ettevõttega puuduoleva informatsiooni saamiseks. Siinkohal on autor arvamusel, et nende huvigruppide puhul ootab ettevõtte ka omalt poolt midagi. Olgu selleks näiteks laenu saamine pangast või modifitseerimata järeldusotsus kohustuslikus audiitorkontrollis. Seega on osal huvigruppidest paremad võimalused informatsiooni saamiseks kui teistel.

Vastustest selgus, et tihtipeale kasutatakse puuduoleva informatsiooni leidmiseks interneti otsingumootoreid. Siinkohal täpsustasid vastajad, et internetist otsitav informatsioon puudutab ennekõike ettevõttega seotud isikuid. Näiteks on oluline omanike taust ja seotus muude ettevõtetega ning ettevõtjatega. Otsingumootorite kasutamise märkis vastusena 20 uuringus osalenut.

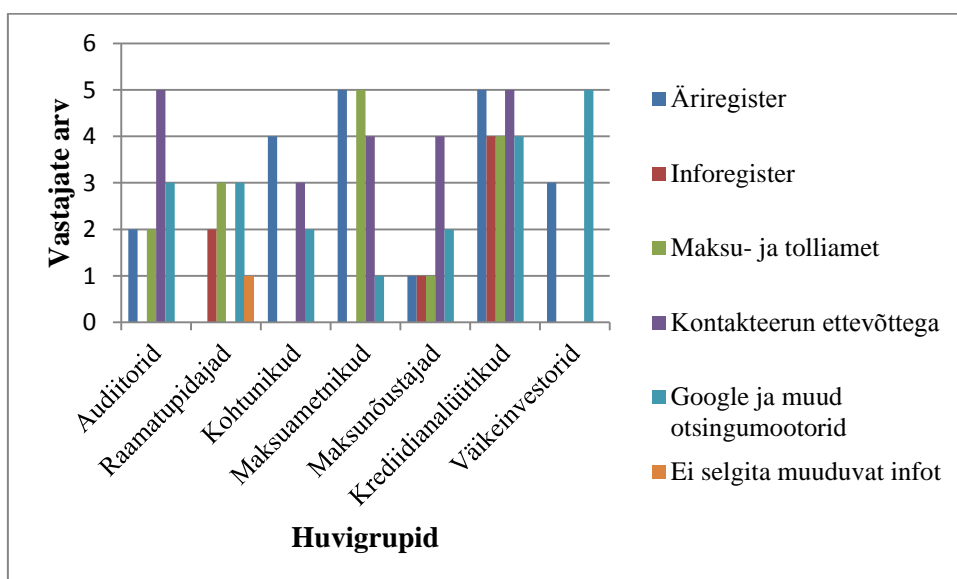
Olulise infoallikana puuduoleva informatsiooni leidmiseks kasutavad 20 vastajat Äriregistrit. Tuginedes vastajatelt saadud kommentaaridele, otsib infotarbija Äriregistrist

informatsiooni ettevõtte omanike ja juhtkonna kohta. Samuti otsitakse informatsiooni ka ettevõtte üldandmete ja asutamisaasta kohta.

Maksu- ja Tolliametist saadavat informatsiooni kasutavad paljud huvigrupid. Näiteks krediidihalduritelt saadud informatsiooni kohaselt kontrollivad nad Maksu- ja Tolliameti kodulehe kaudu ettevõtete maksuvõlgnevust. Autori hinnangul on see protseduur vajalik võimalike likviidsusriskide ja maksehäirete tuvastamiseks.

Kohtunike puhul vastasid neli uuringus osalenut, et teatud informatsioon, mida majandusaasta aruannetes kajastatud ei ole, leitakse erinevatest registritest. Märkiti ära töötamise-, väärtpaberi-, liiklus- ja kinnistusregister. Ühe raamatupidaja vastusest selgus, et tema jaoks ei ole puuduoleva informatsiooni otsimine oluline ning see ei mõjuta tema otsuseid.

Huvigruppide esitatud vastused küsimusele 14 on toodud Joonisel 13.

Joonis 13. Täiendavad informatsiooniallikad
Allikas: (Autori koostatud joonis küsitluse põhjal)

Viimase küsimusega soovis autor välja selgitada, kuidas uuringus osalenud huvigrupid hindavad enda poolt kasutatud majandusaasta aruandeid. Täpsemalt keskendus küsimus kolmele aspektile: informatsiooni kvaliteet, informatsiooni kättesaadavus ja võrreldavus teiste samas valdkonnas tegutsevate ettevõtete majandusaasta aruannetega. Vastused olid jaotatud skaalal viieks. Tabelis 12 on toodud kõikide küsitluses osalenud huvigruppide vastused. Informatsiooni kättesaadavusena on mõeldud, kas informatsioon, mida otsitakse on esitatud

majandusaasta aruandes. Informatsiooni kvaliteedi all on mõeldud, kas informatsioon, mida otsitakse on selgelt ja detailselt esitatud. Võrreldavuse all on mõeldud, kas infotarbija kasutatatud samas valdkonnas tegutsevate ettevõtete majandusaasta aruanded on omavahel võrreldavad ehk kas nendes on esitatatud informatsiooni sarnasel kujul ja mahus ning kas need on seega omavahel võrreldavad.

Tabel 12. Huvigruppide hinnang majandusaasta aruannetele

Väide	Väga halb	Halb	Rahuldav	Hea	Väga hea
Informatsiooni kättesaadavus	0	3	23	9	0
Informatsiooni kvaliteet	0	6	24	5	0
Võrreldavus teiste samas valdkonnas tegutsevate ettevõtetega	0	6	22	7	0

Allikas: Autori koostatud tabel küsitluse põhjal

Vastustest selgus, et valdav enamus ehk 23 vastajat 35-st on arvamusel, et informatsiooni kättesaadavus on rahuldav. Samas üheksa inimest hindas informatsiooni kvaliteeti heaks. Sellisel arvamusel olid kolm audiitorit, kaks kohtunikku ja krediidianalüütikut ning üks raamatupidaja ja maksunõustaja. Halvaks pidas informatsiooni kättesaadavust kolm inimest, kellest kaks olid väikeinvestorid ja üks maksuametnik.

Suuri erinevusi vastajate osatähtsuses ei ilmnenud ka informatsiooni kvaliteedi hindamise osas. 24 vastajat pidasid informatsiooni kvaliteeti rahuldavaks. Viis huvigruppide esindajat hindasid kvaliteedi taset heaks ning kvaliteeti pidasid halvaks kuus vastajat.

Heale tasemele hindasid kvaliteedi kaks audiitorit ja maksunõustajat ning üks raamatupidaja. Halvaks hindasid majandusaasta aruannetes kajastatud informatsiooni kolm krediidianalüütikut, kaks maksuametnikku ja üks audiitor.

2.3. Kokkuvõtte uuringu tulemustest

Uuringutulemustest selgus, et küsitletud huvigruppide jaoks on majandusaasta aruanne põhiliseks informatsiooniallikaks. Olulisel kohal on ka teised informatsiooniallikad, mis täiendavad puuduolevat informatsiooni. Nendeks täiendavateks allikateks on tulenevalt huvigrupist näiteks ettevõtte enda poolt esitatav täiendav materjal või samas ka riiklikud andmebaasid. Seega selgus, et huvigruppide jaoks ei ole täiendava või puuduoleva informatsiooni leidmine ja hankimine ühtmoodi lihtne. Kui mõne huvigrupi puhul, näiteks

audiitorid ja krediidihaldurid, esitab ettevõtte täiendava informatsiooni küsimise peale, siis näiteks raamatupidajad ja väikeinvestorid peavad enda otsuseid langetama avalikult leitava informatsiooni põhjal.

Uuringu tulemusena selgitas magistritöö autor välja, et uuringusse kaasatud huvigruppide jaoks on kõige olulisemateks majandusaasta aruande osadeks sõltumatu vandeaudiitori aruanne ja tegevusaruanne. See ei olnud autori jaoks ootuspärane tulemus, kuna tegemist oli mittefinantsinformatsiooni sisaldavate aruande osadega. Kasumiaruande osadest oli huvigruppide jaoks kõige olulisem müügitulu rida ja finantsseisundi aruande osadest omakapitali rida. Need vastused oli koondtulemust arvesse võttes vastavalt kolmandal ja neljandal kohal. Autor oli arvamusel, et finantsinformatsiooni kajastavad majandusaasta aruande osad on kasutamise sageduse poolest eespool mittefinantsinformatsiooni kajastavatest aruande osadest. Võrreldes magistritöö raames läbiviidud uuringu tulemusi varasemate uuringutega, siis selgus, et need kattuvad vaid osaliselt.

Kõige vähem kasutavad huvigrupid majandusaasta aruande osasid, milleks on omakapitali vastavus Eesti Vabariigi äriseadustikule, finantssuhtarvud ning viitvõlad. Magistritöö jaoks läbiviidud uuringu tulemused ühtivad vaid osaliselt varasemate uuringutega. See on magistritöö autori hinnangul selgitatav sellega, et näiteks L. Talpase doktoritööga võrreldes on magistritöö jaoks läbiviidud uuringusse kaasatud rohkem huvigruppide esindajaid. Tulenevalt sellest, et nende huvigruppide eesmärgid finantsinformatsiooni kasutamisel varieeruvad, siis vajavad nad ka otsustamiseks erinevat informatsiooni ning kasutavad rohkemal või vähemal määral erinevaid majandusaasta aruande osasid. Autor on arvamusel, et võrrelda oleks võimalik magistritöö raames läbiviidud uuringus osalenud mõne konkreetse huvigrupi vastuseid varasemalt läbiviidud uuringu tulemustega.

Autor pidas vajalikuks uurida huvigruppidele, kui oluliseks nad peavad auditeerimist ning kuidas toimunud muudatused neid mõjutavad. Selgus, et 33 uuringus osalenut 35-st hindasid auditeerimise vajalikkust oluliseks. Neist 23 vastasid, et aruandele lisab usaldusväärset kui auditeerinud on tuntud audiitorettevõtja ning kümme vastanut leiavad, et usaldusväärset lisab ka vähem tuntud audiitorettevõtja järeldusotsus. Kaks vastajat ei pea vajalikuks audiitori järeldusotsust majandusaasta aruandele. Magistritöö autor on arvamusel, et erinevate huvigruppide jaoks on audiitori järeldusotsus kokkuvõttes kindlust lisav argument.

Uuring hõlmas ka küsimust, mis oli suunatud audiitorkontrolli piirmäärade suurendamisele, mis kehtib alates 2016. aastal alanud majandusaasta kohta koostavatele majandusaasta aruannetele. Muudatus on uus ning selle mõju ei ole veel täielikult avaldunud ehk 2016. aasta majandusaasta aruannete esitamise tähtaeg ei olnud küsimustikule vastamise hetkel veel käes, ning seega ei osanud kolmandik vastanutest selle küsimusele vastata. Samas leidsid 16 vastanut, et piirmäärade tõus mõjutab neid huvitavaid aruandeid osaliselt ning osa neist ei ole enam auditikohuslased. Üheksa uuringus osalenut vastasid, et see muudatus ei mõjuta neid huvitavaid ettevõtteid. Magistritöö autor on arvamusel, et hetkel ei ole veel parim võimalus muudatuse mõju osas arvamust avaldada, sest kümme uuringus osalenut ei osanud sellele küsimusele vastust anda. Samas oli ülejäänud 20 vastanut enda jaoks arvamuse kujundanud ning sellest võib järeldada, et muudatused siiski mõjutavad uuringus osalenud huvigruppe.

Uuringu üks eesmärk oli välja selgitada, kas küsitletud huvigruppide poolt varasemalt kasutatud majandusaasta aruannete osas on täheldatud puudujääke ehk informatsiooni puudulikkust kajastamist. Uuringus osalenute hinnangul esineb mõnikord puudujääke esitatud informatsioonis tegevusaruandes ja ka põhiaruannetes ning selle lisades. Puuduoleva informatsiooni saavad huvigrupid näiteks avalikest informatsiooniallikatest, kuid ka ettevõttesisestest ja ametiasutuste andmebaasidest. Kui aga lisaks huvigrupisisesele infotarbijale on informatsiooni jagamise huvi ka ettevõttel, mida analüüsitakse, siis esitavad ettevõtted nendele huvigruppidele ka küsimise peale puuduoleva informatsiooni.

Kokkuvõtvalt hindasid huvigruppide esindajad, et informatsiooni kättesaadavus on rahuldaval tasemel. Informatsiooni kvaliteeti, mida huvigrupid otsustamiseks vajavad, hinnati nende huvigruppide esindajate poolt rahuldavaks. Samuti hinnati sarnaste ettevõtete majandusaasta aruannete võrreldavust rahuldavale tasemele (s.t informatsioon aruannetes on esitatud sarnaselt ning neid on võimalik omavahel võrrelda).

Magistritöö autori hinnangul ei olnud uuringu tulemused kõikide küsimuste osas ootuspärased, kuid olid selgitatavad. Autor on arvamusel, et sõltuvalt uuringu jaoks valitud huvigruppidest võivad uuringutulemused mõnevõrra erineda. See tähendab, et kuna huvigruppide infovajadus varieerub, siis nende poolt kasutatav informatsioon kui sisend vajalike otsuste langetamiseks erineb. Sellest tulenevalt on autor arvamusel, et mida rohkem huvigruppe uuringusse kaasata, seda täpsemaks uuringu tulemused kujunevad. Miks magistritöö raames läbiviidud uuringu tulemused ei ühtinud varasemalt läbiviidud uuringu

tulemustega, taandub just nimelt sellele, et magistr töö jaoks läbiviidud uuringusse kaasati rohkem huvigruppe.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada, missuguseid majandusaasta aruande osasid huvigrupid otsuste langetamiseks kasutavad ning kas aruandest leitav informatsioon on selleks piisav. Eesmärgini jõudmiseks viis magistritöö autor läbi uuringu, millesse kaasas seitsme huvigrupi esindajad. Uuringus osales kokku 35 inimest. Uuring viidi läbi küsimustiku vormis. Küsimustik oli anonüümne ja uuringus osalejad määrati huvigruppidesse nende tegevusvaldkondade ja majandusaasta aruande kasutamise eesmärkide põhjal. Küsimusi oli kokku 15 ning vastused tuli valida valikvastuste seast.

Läbiviidud uuringu tulemusena selgus, et seitsme huvigrupi esindajatelt saadud vastuste põhjal on kaks enim kasutatavat majandusaasta aruande osa mittefinantsinformatsiooni kajastavad. Nendeks oli tegevusaruanne ja sõltumatu audiitori aruanne. Magistritöö autori jaoks ei olnud uuringu tulemused ootuspärased ning autor oli arvamusel, et pigem kasutavad huvigrupid informatsiooni kasumiaruandest. Uuringu tulemustest selgus, et finantstulemuse aruande ridadest oli enim kasutatav „müügitulu“ rida, mis oli kõiki vastuseid arvesse võttes kolmandal kohal koos kolme aruande osaga. Uuringu tulemustest selgus, et enim kasutatav finantsseisundi aruande osa on rida „omakapital“. Nii rida „müügitulu“ kui ka „omakapital“ hinnati uuringus osalenute poolt kasutussageduse osas võrdväärseks ning koos bilansi ja kasumiaruande täpsustavate lisadega moodustasid need neli majandusaasta aruande osa üldjärjestuses kolmanda koha. Autor rõhutab, et enim kasutatav osa majandusaasta aruandes (tegevusaruanne) oli 28 uuringus osalenu hinnangul vähemalt mõnikord olnud puudulikult kajastatud. Uuringu tulemustest selgus, et kõige vähem kasutavad huvigruppide esindajad majandusaasta aruande osasid nagu omakapitali vastavus Eesti Vabariigi äriseadustikule, viitvõlad ja finantssuhtarvud. Need vastused olid autorile pigem ootuspärased.

Uuringus osalenute hinnangul ei ole majandusaasta aruandes kajastatud informatsioon alati täielik ning enamus vastajatest on kokku puutunud puudulikult esitatud informatsiooniga. Selle informatsiooni, mida majandusaasta aruannetes ei ole kajastatud,

hangivad huvigrupid täiendavalt juurde. Ainult ühe uuringus osalenud vastaja hinnangul ei ole puuduoleva informatsiooni hankimine tema jaoks oluline.

Informatsioon saadakse täiendavalt juurde kahte moodi. Sõltuvalt huvigrupist, küsitakse puuduolev informatsioon ettevõttelt täiendavalt juurde või kui sellist võimalust ei ole, otsitakse see avalikest allikatest. Seega jõudis autor järeldusele, et kõikide huvigruppide jaoks ei ole täiendava informatsiooni hankimine ühtemoodi võimalik ning eriti kui ettevõttel puudub endapoolne huvi seda informatsiooni jagada.

Uuringu tulemustest selgus, et audiitori järeldusotsus on enamusele vastajatele oluline kvaliteeti lisav argument ning üldiselt on oluline, et auditeeriks tuntud audiitorettevõtja. Magistritöö autori hinnangul ei olnud auditeerimise piirmäärade tõstmisest tulenev mõju veel kõikide huvigruppideeni jõudnud ning seetõttu ei osanud ligi kolmandik uuringus osalenutest seda mõju veel hinnata. Kuigi nende vastajate puhul, kes selle küsimuse osas arvamust avaldasid saab järeldada, et enamus huvigruppe muudatus siiski osaliselt mõjutab.

Uuringus osalenud hindasid majandusaasta aruandeid, mida nad seni kasutanud on, informatsiooni kättesaadavuse, kvaliteedi ja teiste sarnaste ettevõtete majandusaasta aruannetega võrreldavuse osas rahuldavaks. Millega konkreetsemalt rahul ei olnud, olid juhtkonna hinnangutele tuginevad valdkonnad.

Autor on arvamusel, et magistritöö eesmärk sai täidetud ning uuringusse kaasatud huvigruppide abil selgitati välja enim kasutatavad majandusaasta aruande osad. Võrreldes varasemate uuringutega võis leida osalist kattuvust kahe uuringu tulemuste vahel, kuid kokkuvõttes erinesid uuringute tulemused üksteisest. Magistritöö autori hinnangul sõltuvad uuringu tulemused otseselt sellest kui paljusid huvigruppe uuring kaasab. Tulemusi mõjutavad ka huvigruppide vilumus majandusaasta aruande kasutamisel ning ka see kui tihti mingi huvigrupp aruannet kasutab.

Magistritöö autori hinnangul on võimalik teemat edasi uurida. Autor on arvamusel, et teema edasiarendus on võimalik kaasates teisi huvigruppe ning suurendada valimit. Samuti on võimalik teema edasiarendus teostada keskendudes ühele konkreetsele huvigrupile.

SUMMARY

THE IMPORTANCE OF FINANCIAL INFORMATION IN DECISION-MAKING: ANALYSIS OF STAKEHOLDERS

Karl Kaljumäe

The main objective of a business is to earn profit and increase the wealth of its owners. Therefore, business owners may be considered the primary stakeholder. However, there are other stakeholders who are interested in the financial performance and activities of the business. Unlike the owners, other stakeholders gather their information about the business from annual reports. Annual reports are the main source of information for most stakeholders that don't have access to other business information. Thus, the purpose of annual reports is to provide public access to information about the business, so that the stakeholders could obtain the information they require for decision-making.

The aim of this masters' thesis is to find out which parts of the annual report provide necessary information for the decision-making of the stakeholders and whether the information in the annual report is sufficient for decision-making.

This thesis consists of two chapters. The first chapter is an overview of existing literature both in Estonia and elsewhere. The author uses previous research to define the concept of stakeholders and the theories that provide necessary background for understanding the importance and topicality of the subject. The author explains what kind of decisions different interest groups make and what kind of information they need for decision-making. The author also explains how the recent change in audit thresholds affects Estonian-based businesses and gives his own opinion on the change.

In the second chapter, the author provides a summary of his research, explains his choice of the research method and the sampling principles. The research results are grouped and presented by questions. For every question/answer, the most important deviations (based

on the author's opinion) are also explained. The author describes the reasons of these deviations. In addition to the results from the whole population, the author also presents the answers separately by each interest group and explains the connections in the answers. In the end of the chapter, the author provides a conclusion on the results of the research. The second chapter also presents a comparison between the results of this masters' thesis and the results of a research that was conducted in Estonia in 2016..

In total 35 people from seven different interest groups participated in the research. Based on the responses from the representatives of these seven interest groups, the results showed that the two most commonly used parts of annual reports were the sections that provided non-financial information. These sections are management report and the auditor's report. The author of this thesis finds these results unexpected, as he predicted that the interest groups would be more likely using the information from the income statement section. The results showed that when interest groups searched for the information in the income statement section, they usually searched for the row „Sales revenue“, which was the third most used source of information among the three sections of the report (based on the replies from all 35 participants). The results also showed that for the participants, the most commonly sought information on the balance sheet was the row „Total equity“. Both „Sales revenue“ and „Total equity“ were equally frequently used by the participants and along with the complementary annexes to the balance sheet and income statement, these four sections of the report were the third most commonly used source of information. The author points out that according to 28 participants, the source of information that they used most often (management report) was, in their opinion, at least in some cases insufficient. The results show that the sections the participants used the least were the information about equity being in accordance with Estonian commercial law, accruals and financial ratios. In author's view, these results were rather expected.

The participants reported that the information provided in annual reports was not always sufficient and most of the participants had had experiences with incomplete data. The interest groups seek to obtain the necessary information (i.e. the data that is missing from annual reports) elsewhere. Only one participant claimed that gathering the missing data was not important to him.

There are two ways for obtaining the missing information. Depending on the stakeholder, the information is either requested from the company, or, if that is not an option,

the stakeholders use public sources to seek the missing data. Therefore, the author concludes that not all interest groups have similar possibilities for obtaining the additional information, especially when the business enterprise itself is not interested in sharing that information.

The results show that for the majority of participants, the auditor's report is an important indicator of quality and in general, it is important that the audit is carried out by well-known, renowned auditors. In the opinion of the author of this thesis, the change in audit threshold has not yet affected all stakeholders and therefore, approximately one third of the participants could not evaluate its influence. Although, considering the opinions of the participants who commented on the change (i.e. replied to the question), it could be predicted that most of the stakeholders will be somehow affected.

The participants evaluated the annual reports that they had used so far, and based on the availability of the information, quality and similarities to the annual reports of other comparable enterprises, the participants found the reports satisfactory. According to the participants, the sections of the annual reports that are based on the evaluations of the management, proved unsatisfactory.

The author believes that the aim of the thesis was achieved and the involvement of different stakeholders helped to identify and define the most commonly used information of annual reports. When comparing the findings of this thesis to the data from previous research, one can see that there is a partial match, but all in all, the results largely differ from each other. In the view of the author, there is a direct link between the results and the number of different stakeholders involved. The results also depend on the stakeholders' fluency on using the data from annual reports and the frequency of the usage of the reports.

VIIDATUD ALLIKAD

- Alver, J., Alver, L. (2011) Majandusarvestuse ja rahanduse leksikon I, A-L. Tallinn: Deebet.
- Alver, J., Reinberg, L. (2002) Juhtimisarvestus. 2. täiend tr. Tallinn: Deebet.
- Arvestusala õigusraamistiku ja praktika muutused Eestis aastatel 2004-2014. PricewaterhouseCoopers. <http://www.fin.ee/arvestusala-arengud> (07.01.2017)
- Audiitortevgevuse seadus. (Kehtiv kuni 31.12.2015) Vastu võetud Riigikogus 27. jaanuaril 2010. a. – RT I, 2010, 9, 41; RT I, 23.12.2014, 8.
- Audiitortevgevuse seadus. Vastu võetud Riigikogus 27. jaanuaril 2010. a. – RT I, 2010, 9, 41; RT I, 30.12.2015, 8.
- Bedard, J., Coram, P., Espahbodi, R., Mock, T. J. (2016). Does Recent Academic Research Support Changes to Audit Reporting Standards. – *Accounting Horizons*, vol. 30, pp. 255 - 275.
- Cole, V., Branson, J., Breesch, D. (2012). In search of the invisible user of financial statements and his information needs. The (non)sense of different standards for listed and non-listed companies. – *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, Vol. 8(1), 1 - 23
- Collings, S. (2013). Frequently Asked Questions in IFRS. 1st ed. Southern Gate: John Wiley & Sons
- Drever, M., Stanton, P., McCowan, S. (2007). Contemporary Issues in Accounting. 1st ed. Milton: John Wiley & Sons Australia.
- Eierle, B., Schultze, W. (2013). The Role of management as a user of accounting informations for standard setting. – *Journal of Accounting and Management Information System*, Vol. 12, No. 2, pp. 155 - 189
- E-kiri Rahandusministeeriumile, 12.01.2017
- Freeman, R. E. (2010). Strategic management: A Stakeholder Approach. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gerald, D. What high quality financial reporting and auditing mean to the investor community? https://sias.org.sg/index.php?view=article&id=124%3Awhat-high-quality-financial-reporting-and-auditing-mean-to-the-investor-community&option=com_content&lang=en (05.05.2017)

- Giacomino, D. E., Mielke, D. E. (1993). Cash flows: another approach to ratio analysis. – *Journal of Accountancy*, March 1993, pp. 55 - 58.
- Hill, C. W. L., Jones, G. R. (2009). *Essentials of Strategic Management*. 2nd ed. Mason: South-Western
- <http://www.accaglobal.com/in/en/member/member/accounting-business/practice/audit-threshold.html> (04.01.2017)
- IFRS-i kasutamine annab kvaliteedimärgi. PricewaterhouseCoopers.
<http://www.pwc.com/ee/et/press/artiklid/assets/articles/ifrs-i-kasutamine-annab-kvaliteedimaergi.html> (08.01.2017)
- Laplume, A. O., Sonpar, K., Litz, R. A. (2008). Stakeholder Theory: Reviewing a Theory That Moves Us. – *Journal of Management*, Vol. 34 No. 6, pp. 1152-1189
- Maury, M. D. (2000). A Circle of Influence: are all stakeholders included? – *Journal of Business Ethics*, no. 23, pp. 117 - 121.
- Miron, V. C. I., Burja, V., Focsan, E. I. (2015). Content of financial statements and their informative valences for stakeholders. – *Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Economy Series, Special Issue / 2015*, pp. 255 - 261.
- Nader, R. 2000. *The Ralph Nader Reader*. New York: Seven Stories Press.
- Raamatupidamise seadus. Vastu võetud Riigikogus 20. novembril 2002. a. – RT I, 2002, 102, 600; RT I, 27.12.2016, 3.
- Raamatupidamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 65 SE (Seaduseelnõu, algatatud 16.07.2015). Rahandusministeerium.
- Reynolds, S. J., Schultz, F. C., Hekman, D. R. (2006). Stakeholder Theory and Managerial Decision-Making: Constraints and Implications of Balancing Stakeholder Interests. – *Journal of Business Ethics*, no. 64, pp. 285 - 301.
- Robertson, J. C., Louwers, T. J. (2002). *Auditing and Assurance Services*. 10th ed. New York: McGraw Hill
- RTJ 3 Finantsinstrumendid. (2016). Raamatupidamise Toimkond.
<http://www.fin.ee/aruandluskorraldus> (06.05.2017)
- RTJ 4 Varud. (2016). Raamatupidamise Toimkond. <http://www.fin.ee/aruandluskorraldus> (06.05.2017)
- RTJ 5 Materiaalne ja immateriaalne põhivara. (2016). Raamatupidamise Toimkond.
<http://www.fin.ee/aruandluskorraldus> (06.05.2017)
- Sian, S., Roberts, C. (2009). UK small owner-managed businesses: accounting and financial reporting needs. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, No. 16 (2), pp. 289 - 305
- Sirbulescu, C., Ocnean, M., Tonea, E., Chirilă, D., Alda, L., Chirilă, M. (2010). Accounting information users in the financial statements. – *Management Agricol, series 1*, Vol XII

Talpas, L. (2016). The Theoretical Bases for the Preparation of Financial Statements of Financial Statements for SMEs: the Case of Estonia. TTÜ Ärikorralduse instituut. 274 lk. (Doktoritöö)

The audit exemption threshold is likely to rise after the election, taking 10,000 more companies out of the mandatory audit net. What will be the impact on audit business? ACCA Global.

The Plain English Guide to the Clean Air Act. United States Environmental Protection Agency. <https://www.epa.gov/clean-air-act-overview/plain-english-guide-clean-air-act> (27.01.2017)

Understanding a financial statement audit. PricewaterhouseCoopers. <http://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/publications/understanding-financial-audit.html> (04.04.2017)

Vastutustundlik ettevõtlikus ELis. Euroopa Komisjoni kodulehekül. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=331&langId=et> (02.05.2017)

Äriseadustlik. Vastu võetud Riigikogus 15. veebruaril 1995. a. – RT I, 1995, 26, 355; RT I, 22.06.2016, 32.

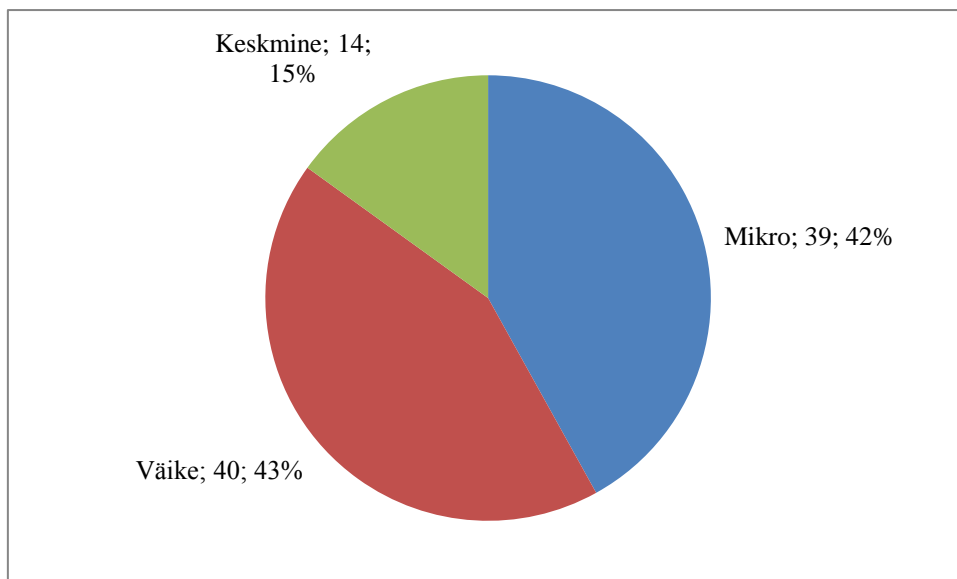
Young, S., D., Cohen, J. (2013). Corporate Financial Reporting and Analysis: a global perspective. 3rd ed. Chichester: John Wiley & Sons.

LISAD

Lisa 1. Hüpoteesid L. Talpase tööst:

- **Hüpotees 1** – need finantsaruande read, mida mikroettevõtete infotarbijad kasutavad analüüsimaks teisi VKE-sid, erinevad väike- ja keskmise suurusega ettevõtete omadest;
- **Hüpotees 2** – need finantsaruande read, mida konkurendid kasutavad analüüsimaks teisi VKE-sid, erinevad teiste huvigruppide poolt kasutatavatest finantsaruande ridadest;
- **Hüpotees 3** – mikroettevõtted tajuvad finantsaruannete kättesaadavust, usaldusväärsust, kasulikkust ja võrreldavust erinevalt väike- ja keskmise suurusega ettevõtetest.

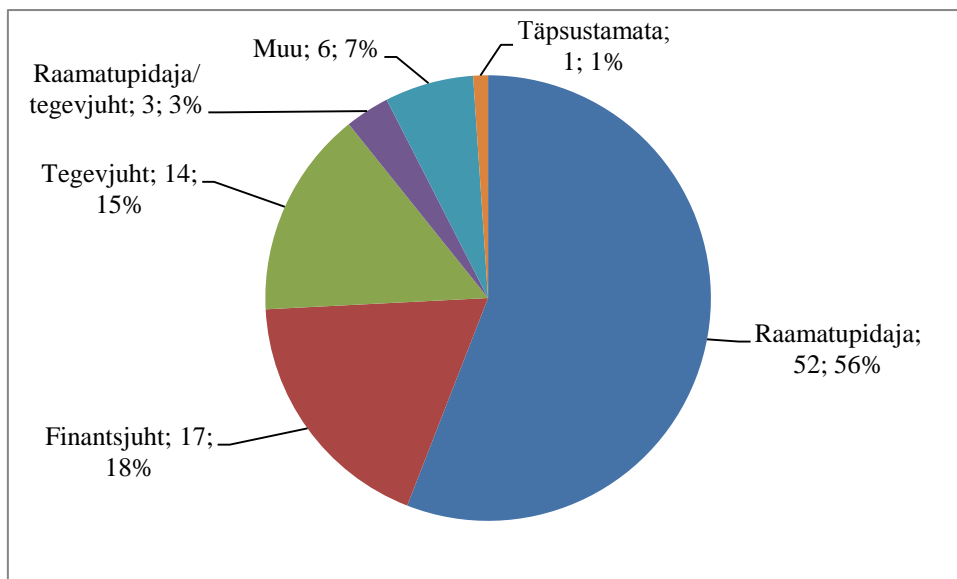
Lisa 2. Vastuste jaotumine ettevõtete järgi

Joonis 1. Ettevõtete osatähtsus suuruse järgi

Allikas: Autori koostatud, (Talpas 2016, 155)

Lisa 3. Jaotus ametikohtade järgi

Joonis 2. Vastanute osatähtsus ametikoha järgi

Allikas: Autori koostatud (Talpas 2016, 156)

Lisa 4. Huvigrupid, kellele ettevõtte ise aruande esitab

	Mikro %	Väikesed %	Keskised %	Aritmeetiline keskmine (%)
Sisesed infotarbijad				
Omanikud	79%	95%	86%	87%
Juhtkond	49%	80%	93%	69%
Teised ettevõtte töötajad	3%	13%	21%	10%
Välised infotarbijad				
Valitsusasutused	69%	88%	93%	81%
Pank ja muud kreditorid	26%	70%	64%	51%
Tarnijad	15%	20%	14%	17%
Krediidiinfo	8%	15%	0%	10%
Potentsiaalsed investorid	0%	8%	21%	6%
Kliendid	3%	8%	14%	6%
Professionaalsed ametiasutused	3%	8%	0%	4%
Konkurendid	5%	3%	0%	3%
Konsultandid ja ärianalüütikud	5%	3%	0%	3%
Muu	0%	0%	7%	1%

Allikas: (Talpas 2016, 162)

Lisa 5. Huvigrupid, kellele ettevõtte ise majandusaasta aruannet ei esita

	Mikro %	Väikesed %	Keskised %	Aritmeetiline keskmine (%)
Sisesed infotarbijad				
Omanikud	10%	10%	7%	10%
Teised ettevõtte töötajad	10%	10%	0%	9%
Juhtkond	5%	10%	0%	6%
Välised infotarbijad				
Konkurendid	51%	70%	64%	61%
Krediidiinfo	44%	43%	43%	43%
Valitsusasutused	46%	20%	14%	30%
Tarnijad	21%	30%	57%	30%
Kliendid	21%	20%	36%	23%
Pank ja muud kreditorid	33%	18%	0%	22%
Konsultandid ja ärianalüütikud	15%	13%	0%	12%
Professionaalsed ametiasutused	5%	10%	29%	11%
Potentsiaalsed investorid	0%	20%	0%	9%
Muu	3%	8%	0%	4%

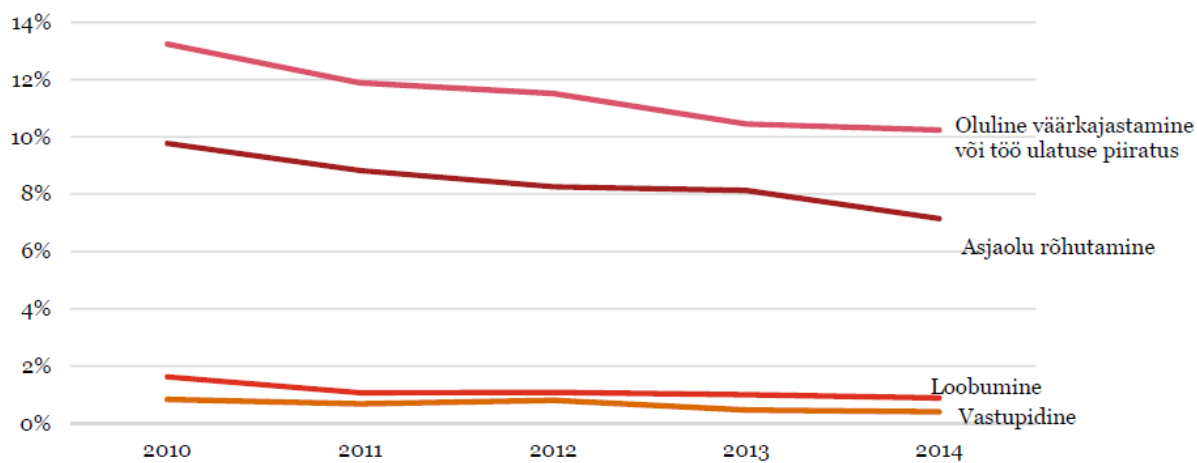
Allikas: (Talpas 2016, 164)

Lisa 6. Infotarbijate poolt enim kasutatud finantsaruannete read

	Mikro	Väikesed	Keskised	Kõikide vastajate keskmine
Müügitulu	2,63	2,82	3,00	2,77
Puhaskasum (-kahjum)	2,42	2,78	3,00	2,67
Brutokasum (-kahjum)	2,38	2,56	2,75	2,52
Ärikasum (-kahjum)	2,36	2,53	2,83	2,51
Tööjõukulu	2,42	2,50	2,67	2,49
Laenukohustused	2,35	2,37	2,83	2,44
Võlad ja ettemaksed	2,42	2,42	2,42	2,42
Käibevara kokku	2,22	2,29	2,67	2,32
Põhivara kokku	2,15	2,29	2,67	2,30
Omakapital	2,04	2,36	2,67	2,29
Tegevuskulu	2,14	2,30	2,25	2,23
Müüdud toodangu kulu	2,17	2,21	2,33	2,21
Tegevusaruanne	2,04	2,18	2,58	2,19
Finantstulemuse aruande olulisemate ridade täpsustavad lisad	1,93	2,17	2,67	2,16
EBITDA (kulumieelne ärikasum)	1,73	2,21	2,83	2,13
Finantsseisundi aruande olulisemate ridade täpsustavad lisad	1,96	2,07	2,58	2,12
Sõltumatu audiitori aruanne	1,86	2,06	2,17	2,00
Finantssuhtarvud	1,78	2,03	2,31	1,99
Rahakäive põhitegevusest	2,11	1,79	2,08	1,97
Rahakäive investeerimistegevusest	2,00	1,82	2,08	1,94
Rahakäive finantseerimistegevusest	2,00	1,79	2,08	1,93
Omakapitali vastavus Eesti Vabariigi äriseadustikule	1,71	2,03	2,08	1,91
Depretsatsioon, amortisatsioon ja põhivara väärtuse vähenemine	1,71	2,03	2,08	1,90
Erakorralise tulu ja kulu read	1,57	1,82	1,92	1,74
Viitvõlvad	1,58	1,70	1,67	1,65
Arvestuspõhimõtted	1,52	1,76	1,67	1,65

Allikas: (Talpas 2016, 173)

Lisa 7. Audiitorite järelalusotsuste modifikatsioonid perioodil 2010-2014

Allikas: (Arvestusala ... 2016)

Lisa 8. Küsimustik

Lugupeetud vastaja,

Minu nimi on Karl Kaljumäe ja ma olen Tallinna Tehnikaülikooli magistrant. Urin magistritöö raames huvigruppide infotarbimisega seonduvat ning palun Teil vastata küsimustikule. Teie vastused annavad olulist informatsiooni, et hinnata finantsinformatsiooni kasutamist ja kättesaadavust huvigruppide lõikes. Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 10 minutit. Anonüümsus on kõikidele vastajatele tagatud.

Ette tänades,

Karl Kaljumäe

Küsimustik

1. Valdkond, kus töötate:
 - a. Audiitortegevus
 - b. Raamatupidamine
 - c. Avalik sektor (kohtud, prokuratuur, jms)
 - d. Avalik sektor (maksuamet)
 - e. Maksunõustamine
 - f. Pangandus
 - g. Muu(täpsusta)

2. Töökogemus valdkonnas:
 - a. 0 – 5 aastat
 - b. 6 – 10 aastat
 - c. 11 – 15 aastat
 - d. 16 – 20 aastat
 - e. Üle 20 aasta

3. Ettevõtete majandusaasta aruandeid kasutate järgmistel põhjustel (mitu valikuvarianti):
 - a. Investeerimisotsused
 - b. Krediidianalüüs
 - c. Maksuotsused (nõustamine)
 - d. Maksuotsused (järelvalve)
 - e. Juriidilised otsused
 - f. Muu.....(täpsustage)

Lisa 8 järg

4. Ettevõtete majandusaasta aruandeid kasutate järgmistel eesmärkidel (mitu valikuvarianti):
 - a. Hinnata ettevõtte maksevõimet
 - b. Võrrelda ettevõtte majandusnäitajaid teiste sarnaste ettevõtetega
 - c. Väljastada ettevõttele lühi- või pikaajaline laen
 - d. Hinnata, kas ettevõttesse tasub investeerida
 - e. Muu..... (täpsustage)

5. Kasutate ettevõtete majandusaasta aruandeid:
 - a. Iga päev
 - b. Iga nädal
 - c. Iga kuu
 - d. Kord kvartalis
 - e. Kord aastas
 - f. Vähem kui kord aastas

6. Põhilised infoallikad, kust saate informatsiooni otsustamiseks (mitu valikuvarianti):
 - a. Majandusaasta aruanne
 - b. Turu-uuringud ja muud sarnased uuringud
 - c. Enda koostatud taustauuring ettevõtte kohta
 - d. Muu.....(täpsustage)

7. Ettevõtte kohta saate vajaliku informatsiooni (mitu valikuvarianti):
 - a. Ettevõtte esitab mulle majandusaasta aruande
 - b. Äriregister
 - c. Muud internetiallikad
 - d. Muu.....(täpsustage)

Lisa 8 järg

8. Majandusaasta aruande osadest kasutate otsustamiseks järgnevat informatsiooni:

	Mitte kunagi	Mõnikord	Sageli
Müügitulu			
Müüdnud toodangu kulu			
Tegevuskulu			
Tööjõukulu			
Depretsatsioon, amortisatsioon ja põhivara väärtuse vähenemine			
Brutokasum (-kahjum)			
EBITDA			
Äri kasum (-kahjum)			
Puhaskasum (-kahjum)			
Käibevara kokku			
Põhivara kokku			
Laenukohustused			
Võlad ja ettemaksud			
Viitvõlad			
Omakapital			
Omakapitali vastavus Eesti Vabariigi äriregistri andmetele			
Rahakäive põhitegevusest			
Rahakäive investeerimistegevusest			
Rahakäive finantseerimistegevusest			
Finantssuhtarvud			
Finantsseisundi olulisemate ridade täpsustavad lisad			
Finantstulemuste olulisemate ridade täpsustavad lisad			
Arvestuspõhimõtted			
Sõltumatu audiitori aruanne			
Tegevusaruanne			
Erakorralise tulu ja kulu read			

9. Audiitori järeldusotsus sisendab kindlustunnet, et aruandes kajastatu on korrektne:

- Jah, kui auditeerinud on tuntud audiitorettevõtja
- Jah, kui aruanne on auditeeritud ükskõik, millise audiitorettevõtja poolt
- Ei oska vastata
- Üldiselt ei ole oluline, et majandusaasta aruanne oleks auditeeritud
- Audiitori järeldusotsus ei ole minu kui infotarbija jaoks kvaliteeti lisav argument

Lisa 8 järg

10. Juhtkonna hinnangutele tuginev informatsioon nagu nõuete kvaliteet (tähtajalisus), varude kvaliteet (allahindlused), põhivarade kasulikud eluead peaksid olema majandusaasta aruannetes detailsemalt/selgemalt esitatud:
- Jah, informatsioon on praegusel kujul puudulik
 - Ei oska öelda
 - Ei, informatsiooni kvaliteet on üldjuhul hea

11. Majandusaasta aruande analüüsimisel kasutate järgnevaid meetodeid:

	Mitte kunagi	Mõnikord	Sageli
Suhtarvuanalüüs			
Trendianalüüs*			
Muu..... (täpsustage)			

* horisontaal- ja vertikaalanalüüs ehk võrdlus eelnevate perioodidega ja osatähtsusega

12. Auditeerimise piirmäärade tõstmine 01.01.2016 alanud majandusaasta aruannetele kuni kahekordselt mõjutab teid huvitavate ettevõtete auditeerimist:
- Jah, enamus mind huvitavad ettevõtted ei ole enam audiitorkontrolli kohustuslased
 - Jah, mõned mind huvitavad ettevõtted ei ole enam audiitorkontrolli kohustuslased
 - Ei, see ei mõjuta mind huvitavaid ettevõtteid
 - Ei oska vastata

13. Majandusaasta aruande osadest on puudulikult esitatud järgnev:

	Ei oska vastata	Mitte kunagi	Mõnikord	Sageli
Tiitelleht (üldinformatsioon)				
Tegevusaruanne				
Finantsinformatsioon põhiaruannetes				
Finantsinformatsioon lisades				
Muu..... (täpsustage)				

Lisa 8 järg

14. Puuduva informatsiooni saamiseks kasutate järgnevaid allikaid (mitu valikuvarianti):

- a. Äriregister
- b. Inforegister
- c. Maksu- ja tolliamet
- d. Kontakteerun ettevõttega
- e. Google ja muud otsingumootorid
- f. Ei selgita välja puuduvat infot, kuna see ei mõjuta minu otsuseid
- g. Muu (täpsustage)

15. Palun hinnake enda poolt varem kasutatud väike- ja keskmise suurusega ettevõtete majandusaasta aruandeid:

	Väga halb	Halb	Rahuldav	Hea	Väga hea
Informatsiooni kättesaadavus					
Informatsiooni kvaliteet					
Võrreldavus teiste samas valdkonnas tegutsevate ettevõtetega					

Lisa 9. Kokkuvõte vastustest küsimustele 1-15

Küsimus 1

Vastaja	Audiitor-tegevus	Raamatupidamine	Avalik sektor (kohtud, prokuratuur, jms)	Avalik sektor (maksuamet)	Maksunõustamine	Pangandus	Muu
Audiitorid	5						
Raamatupidajad		5					
Kohtunikud			5				
Maksuametnikud				5			
Maksunõustajad					5		
Krediidianalütikud						5	
Väikeinvestorid							5
Kokku	5	5	5	5	5	5	5

Küsimus 2

Vastaja	0-5 aastat	6-10 aastat	11-15 aastat	16-20 aastat	üle 20 aasta
Audiitorid	1	2	2		
Raamatupidajad	3			2	
Kohtunikud		2		2	1
Maksuametnikud	3	2			
Maksunõustajad	2	3			
Krediidianalütikud	2	1			2
Väikeinvestorid	2	2			1
Kokku	13	12	2	4	4

Küsimus 3

Vastaja	Investeeringisotsused	Krediidianalütis	Maksunõustamine	Maksuotsused (järelevalve)	Juriidilised otsused	Auditorkontroll	Muu
Audiitorid			2			5	
Raamatupidajad		2					4
Kohtunikud					5		
Maksuametnikud				5			
Maksunõustajad			4				1
Krediidianalütikud		5					
Väikeinvestorid	5						
Kokku	5	7	6	5	5	5	5

Lisa 9 järg

Küsimus 4

Vastaja	Hinnata maksevõimet	Võrrelda majandusnäitajaid	Väljastada laen	Investeeringisotsused	Muu
Audiitorid	2	2			5
Raamatupidajad	2				5
Kohtunikud	1	4			
Maksuametnikud		1			4
Maksunõustajad		4			1
Krediidianalüütikud	5	5	5		
Väikeinvestorid	1	2		5	
Kokku	11	18	5	5	15

Küsimus 5

Vastaja	Iga päev	Iga nädal	Iga kuu	Kord kvartalis	Kord aastas	Vähem kui kord aastas
Audiitorid	3	2				
Raamatupidajad		4	1			
Kohtunikud			4	1		
Maksuametnikud		2	3			
Maksunõustajad	1	3	1			
Krediidianalüütikud	5					
Väikeinvestorid			3	2		
Kokku	9	11	12	3	0	0

Küsimus 6

Vastaja	Majandusaastaruanne	Turu-uuringud	Enda koostatud taustauuring	Muu
Audiitorid	5	2	2	1
Raamatupidajad	5			
Kohtunikud	5	1		1
Maksuametnikud	5			3
Maksunõustajad	5	1	2	3
Krediidianalüütikud	5	4	5	
Väikeinvestorid	5	1	3	4
Kokku	35	9	12	12

Lisa 9 järg

Küsimus 7

Vastaja	Ettevõtte esitab mulle majandusaasta aruande	Äriregister	Muud internetiallikad	Muu
Audiitorid	5	1	3	1
Raamatupidajad		5		2
Kohtunikud	2	3	1	3
Maksuametnikud	3	3	2	2
Maksunõustajad	5	2	1	2
Krediidianalüütikud	5	3	4	
Väikeinvestorid	3	4	2	4
Kokku	23	21	13	14

Lisa 9 järg

Küsimus 8

Väide	Auditiirid	Raamatupidajad	Kohtunikud	Maksuametnikud	Maksunõustajad	Krediidianalüütikud	Väikeinvestorid	KESKMIINE
Sõltumatu audiitori aruanne	3,00	2,60	2,80	2,40	2,00	3,00	2,60	2,63
Tegevusaruanne	3,00	2,80	2,80	2,00	2,00	3,00	2,80	2,63
Müügitulu	3,00	1,80	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,54
Omakapital	3,00	2,00	2,60	1,80	2,60	3,00	2,80	2,54
Finantsseisundi aruande olulisemate ridade täpsustavad lisad	3,00	2,80	2,40	1,40	2,40	3,00	2,80	2,54
Finantstulemuse aruande olulisemate ridade täpsustavad lisad	3,00	2,80	2,40	1,40	2,40	3,00	2,80	2,54
Müüdnud toodangu kulu	3,00	1,40	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,49
Tööjõukulu	3,00	1,40	3,00	2,20	2,20	3,00	2,40	2,46
Laenukohustused	3,00	2,00	2,60	1,80	2,00	3,00	2,80	2,46
Ärikasum (-kahjum)	3,00	1,40	2,80	1,80	1,60	2,80	2,80	2,31
Puhaskasum (-kahjum)	3,00	1,40	2,80	1,80	2,00	2,20	3,00	2,31
Põhivara kokku	3,00	1,20	2,60	1,60	1,60	3,00	3,00	2,29
Käibevara kokku	3,00	1,20	2,60	1,60	1,60	3,00	2,80	2,26
Erakorralise tulu ja kulu read	3,00	1,20	2,20	1,80	1,80	3,00	2,80	2,26
Brutokasum (-kahjum)	2,60	1,40	3,00	1,00	1,80	3,00	2,80	2,23
Tegevuskulu	3,00	1,20	3,00	1,20	1,60	3,00	2,40	2,20
EBITDA	2,20	1,80	2,80	1,00	1,60	3,00	2,60	2,14
Võlad ja ettemaksud	2,20	2,00	2,60	1,80	1,40	3,00	1,80	2,11
Rahakäive põhitegevusest	2,00	2,00	2,00	1,60	1,40	3,00	2,80	2,11
Rahakäive investeerimistegevusest	2,00	2,00	2,00	1,60	1,40	3,00	2,80	2,11
Rahakäive finantseerimistegevusest	2,00	2,00	2,00	1,60	1,40	3,00	2,80	2,11
Arvestuspõhimõtted	3,00	2,80	2,20	1,40	1,80	2,00	1,40	2,09
Depretsatsioon, amortisatsioon ja põhivara väärtuse vähenemine	3,00	1,00	3,00	1,00	1,60	3,00	1,80	2,06
Viitvõlad	2,00	1,00	2,40	2,40	2,40	2,60	1,40	2,03
Finantssuhtarvud	3,00	1,40	2,40	1,20	1,60	1,20	2,80	1,94
Omakapitali vastavus Eesti Vabariigi äriseadustikule	3,00	1,00	1,40	2,00	1,20	2,60	1,60	1,83

Lisa 9 järg

Küsimus 9

Vastaja	Tuntud audiitorettevõtja	Ükskõik, milline audiitorettevõtja	Ei oska vastata	Üldiselt ei ole oluline, et aruanne oleks auditeeritud	Audiitori järelalusotsus ei ole kvaliteeti lisav argument
Audiitorid	4	1			
Raamatupidajad	2	3			
Kohtunikud	4	1			
Maksuametnikud	3	1		1	
Maksunõustajad	3	2			
Krediidianalüütikud	3	2			
Väikeinvestorid	4				1
Kokku	23	10	0	1	1

Küsimus 10

Vastaja	Informatsioon on puudulik	Ei oska öelda	Informatsiooni kvaliteet on hea
Audiitorid	4	1	
Raamatupidajad	1	3	1
Kohtunikud	2	3	
Maksuametnikud	1	4	
Maksunõustajad		4	1
Krediidianalüütikud	5		
Väikeinvestorid	1	2	2
Kokku	14	17	4

Küsimus 11

Analüüsimeetod	Mitte kunagi	Mõnikord	Sageli
Suhtarvuanalüüs	13	10	12
Trendianalüüs	4	15	16
Muu..... (täpsustage)	35	0	0

Lisa 9 järg

Küsimus 12

Vastaja	Jah, enamus mind huvitavad ettevõtted ei ole enam audiitorkontrolli kohustuslased	Jah, mõned mind huvitavad ettevõtted ei ole enam audiitorkontrolli kohustuslased	Ei, see ei mõjuta mind huvitavaid ettevõtteid	Ei oska vastata
Audiitorid		4		1
Raamatupidajad		2		3
Kohtunikud		2	1	2
Maksuametnikud			2	3
Maksunõustajad		3	2	
Krediidianalüütikud		5		
Väikeinvestorid			4	1
Kokku	0	16	9	10

Küsimus 13

Aruande osa	Ei oska vastata	Mitte kunagi	Mõnikord	Sageli
Tiitelleht (üldinformatsioon)	20	10	5	0
Tegevusaruanne	4	2	20	9
Finantsinformatsioon põhiaruannetes	3	2	22	8
Finantsinformatsioon lisades	7	1	21	6
Muu (täpsustage)	34	0	0	1

Küsimus 14

Vastaja	Äriregister	Inforegister	Maksu- ja tolliamet	Kontakteteerun ettevõttega	Google ja muud otsingumootorid	Ei selgita muuduvat infot	Muu
Audiitorid	2		2	5	3		2
Raamatupidajad		2	3		3	1	3
Kohtunikud	4			3	2		4
Maksuametnikud	5		5	4	1		1
Maksunõustajad	1	1	1	4	2		
Krediidianalüütikud	5	4	4	5	4		
Väikeinvestorid	3				5		5
Kokku	20	7	15	21	20	1	15

Lisa 9 järg

Küsimus 15

Väide	Väga halb	Halb	Rahuldav	Hea	Väga hea
Informatsiooni kättesaadavus	0	3	23	9	0
Informatsiooni kvaliteet	0	6	24	5	0
Võrreldavus teiste samas valdkonnas tegutsevate ettevõtetega	0	6	22	7	0